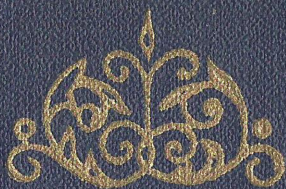

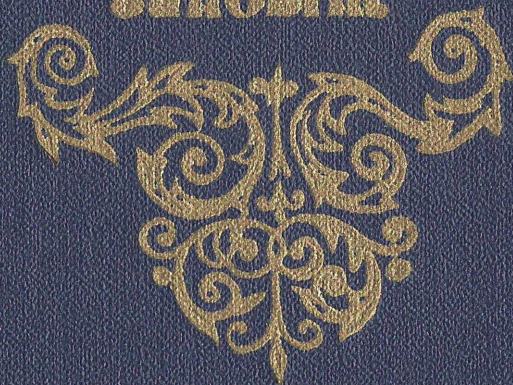
821.161.2

Б87

Ростислав
Братунь

**БАТЬКІВСЬКИЙ
ЗАПОВІДЬ**

*Ростислав
Братунь*

**БАТЬКІВСЬКИЙ
ЗАПОВІТ**

Поезії

Київ
«Радянський письменник»
1981

У2
Б87

«Отчий завет» — своеобразная летопись
украинского советского поэта
о выходцах из Западной Украины,
которые в годы неволи эмигрировали за океан,
об интернациональных связях и классовой
солидарности людей разных национальностей.
Глубоко раскрывается чувство тоски
канадских украинцев по своей праматери — Украине.
Открывается книга предисловием
известного канадского прогрессивного деятеля
Петра Кравчука.

Рецензент *В. Я. Бровченко*

70403—094
Б $\frac{\text{М}223(04)-81}{\text{Б}3.15.15.81. 4702590200}$

© Видавництво «Радянський письменник», 1981

ПРАВДИВЕ СЛОВО ПОЕТА

Українська прогресивна громадськість Канади називає своїм поетом Миколу Миколайовича Тарновського, окрім того, що він близько 50-ти років перебував у Сполучених Штатах Америки, кільканадцять років живе на Радянській Україні, бо він у своїх творах оспівував їхню долю — долю іммігранта-зарібника.

І цілком сміливо сьогодні ми можемо з таким же правом назвати своїм поета Ростислава Братуня, який відобразив у своїх творах життя-буття і боротьбу за соціальну справедливість і національну гідність багатьох тисяч українських трударів, поселених на великих просторах Канади — від Галіфакса на Атлантичному узбережжі аж до Ванкувера на узбережжі Тихого океану.

З дитинства його цікавила і хвилювала доля західноукраїнських селян-бідарів, яких соціальний і національний гніт виганяв тисячами за моря-океани, бо довелось бачити, як з його рідних волинських сіл цілі сім'ї мандрували до Канади і особливо до Аргентини, Уругваю, Парагваю. Напевно, про причини, що змушували бідних людей втікати світ за очі, розповідав йому і батько, Андрій Братунь, відомий прогресивний громадський діяч і депутат польського сейму від Українського селянсько-робітничого соціалістичного об'єднання («Сельроб»). Вже тоді глибоко запала в його юне серце тривога про майбутнє своїх земляків. І не випадково він зі студентських часів почав цікавитися і серйозно вивчати еміграційні проблеми —

соціально-економічні фактори, що спонукували людей залишати рідні домівки і подаватись за тридев'ять земель у незвіданий світ.

І коли за своїм покликанням він обрав шлях літератора, то вже в перших роках своєї творчості торкається канадської тематики. Він цікавиться тяжінням українських поселенців до рідних коренів на Україні. І його канадські вірші викликають зацікавлення в однаковій мірі в Радянському Союзі і за океаном, особливо в Канаді. Його канадські вірші публікуються в періодиці, звучать по радіо. Поет випускає їх окремою збіркою, назвавши її цілком доречно і влучно — «Канадська книга».

З того часу проминуло майже 20 років. Ростислав Братунь двічі відвідує Канаду і ще ближче знайомиться з людьми.

Під враженням побаченого і почутого в Торонто, Вінніпегу, Едмонтоні Ростислав Братунь створює нові поезії, розширює і збагачує свою нову книгу про Канаду.

Якщо б зібрати все те, що було написано поетами і прозаїками про заокеанських українських поселенців, то можна було б уже створити цілу бібліотеку. Ще в кінці XIX і на початку XX століть Іван Франко написав цикл своїх поезій «До Бразилії», Тимофій Бордуляк — повість «Іван Бразилієць», Андрій Чайковський — повість «Бразилійський гаразд», Василь Стефаник — новелу «Камінний хрест», Мирослав Ірчан — повість «Карпатська ніч». Торкались цього наболілого питання і Осип Маковей, і Ольга Кобилянська, і Степан Ковалів.

Починаючи з 1920-х років, життя українських трударів, особливо у Сполучених Штатах Америки і Канаді, відображали у своїх творах Іван

Кулик, Мирослав Ірчан, Микола Тарновський, Михайло Андрейчук, Іван Зелез, Матвій Шаткульський, Матвій Попович, Михайло Гарасимчук та інші.

Першою ластівкою післявоєнних літ була книга Андрія Малишка «За синім морем». Написав він її після того, як у 1946 році в складі делегації діячів культури Радянської України відвідав Канаду і Сполучені Штати Америки, зустрічався з багатьма канадськими людьми різних національностей, особливо з українськими поселенцями.

З 1950-х років торкалися у своїх творах «емігрантської проблеми» Ігор Муратов, Любов Забашта, Дмитро Павличко, Любомир Дмитерко, Віталій Коротич, Олександр Підсуха, Олекса Полторацький, Володимир Бровченко та інші. Але особливо уважним був поет Ростислав Братунь. Канадським українцям він уперше присвятив свої вірші ще 1954 року. Вони з'являлися на сторінках журналу «Жовтень», львівської газети «Вільна Україна», канадських газет «Українське життя» (Торонто) й «Українське слово» (Вінніпег). Згодом він включив ці вірші до збірки «Я син України» (1958). У книжці «Пора любові» (1960) поет публікує «Пісню емігранта». Ті твори були написані, так би мовити, здалеку від об'єкта, з розповідей інших, особливо тих українських гостей-туристів з Канади і США, що відвідували рідний Львів, свої села та містечка.

Ростислав Братунь в 1961 році в складі делегації діячів культури Радянської України приїздить до Канади з нагоди 10-річчя встановлення пам'ятника Тарасу Шевченкові у Палермо. Пам'ятник був подарований українським радянсь-

ким народом канадським українцям з приводу їхнього 60-річного перебування у Канаді. Тут же в Шевченківському парку, у канадському Каневі, він саджає біля пам'ятника великому Кобзарю вербичку, привезену ним із Казахстану.

Разом з делегацією поет відвідує ряд канадських міст. Гостює в хатах робітників Торонто і фермерів Лімінгтона. В Брентфорді оглядає будинок, в якому сто років тому народилася поетеса Полін Джонсон. Перебуваючи у Вінніпегу, відвідав могилу Луї-Давіда Ріеля у Сейнг-Боніфейс, страченого колонізаторами.

І Ростислав Братунь ще більше і глибше зацікавлюється долею заокеанських братів: вивчає їхнє життя, побут, боротьбу з силами природи, боротьбу за мир і дружбу між народами Канади і Радянського Союзу, проти соціального гноблення.

Особливо цікавить письменника героїчна історія канадських індіанців, зокрема світла постать їхнього вождя Луї-Давіда Ріеля.

Справжнім джерелом натхнення для Ростислава Братуня є творчість видатної поетеси індіанського походження Полін Джонсон (Текагюнвейк). Особливо хвилюють її «Ванкуверські легенди».

У поета спостережливе око. Повз його увагу не проходить нічого вартісного. Він захоплюється просторами Канади. З цікавістю оглядає «восьме чудо світу» — Ніагарський водоспад, який своєю могутністю навиває поетові філософські роздуми. Згодом він передає їх в поемі «Ніагара». До речі, вона надихнула славного канадського митця українського роду Василя Курилика створити цикл ілюстрацій до її англійського перекладу.

Про збірку «Батьківський заповіт» можна б написати цілу дисертацію, бо по ній легко відтворити історію українських поселенців протягом усього перебування в цій країні.

Збірка відкривається «Присвятою» першим українським аргонавтам, які в 1891—1896-х роках їхали за моря-океани в пошуках кращої долі і ліпшої волі. Автор говорить, що вони «везли за море біду і горе», але й там вони знайшли тоді таку ж біду і горе.

Читаючи поезії у збірці «Батьківський заповіт», бачиш, як ведеться логічна розповідь про епопею канадських українців: від виїзду з рідного села аж до нинішніх днів.

«Прощання» — реалістичний твір. Його найкраще зрозуміють і візьмуть близько до серця ті, хто вирушив у «мандри у край далекий» з рідної батьківщини, хто пережив соціальну і національну неволю Австро-Угорської монархії чи панської Польщі. Цей вірш своєю темою і силою змалювання нагадує чудову новелу Василя Стефаника «Камінний хрест», в якій «володар душ мужицьких» зобразив своїм сильним словом прощання Івана Дідуха з односельцями, рідною землею, коли він їхав з сім'єю у Канаду.

Поезія «Батьківський заповіт» — глибоко оптимістичний твір. Випроводжаючи сина «у світ широкий», батько напучує його, щоб він у чужому краю не забував «стежини до хати» свого роду, не забував й того слова, якого навчила мати. Адже хто їх забуває, той стає чужим не тільки для рідного роду, але й для трудящої родини на «новій землі». Лише тоді, коли син зв'язаний коріннями з батьківським родом, він може вистояти у битві за життя. І не раз українському іммігранту-трудоареві доводилось

міцно вистоювати у боротьбі за існування. Довелось у ній і кров свою проливати, інколи і життям платити: під час демонстрацій безробітних за працю і хліб у Вінніпегу, за дах над головою у Монреалі, за належну зарплату під час страйку в Естевані. Ростислав Братунь узагальнив цю участь канадсько-українських трударів у «Монреальській баладі». В основу твору поет поклав історичну подію — вбивство полісменом безробітного українця Ніка (Микити) Зінчука. У поезії відтворена класова боротьба трудящих, їх інтернаціональна пролетарська солідарність. Та подія сколихнула весь канадський народ від одного кінця країни аж до другого.

Змалювавши трагедію свого земляка-волиняка, поет через десятиріччя після того жорстокого вбивства, відвідуючи Монреаль, бачить його в колоні крокуючих вулицями міста страйкарів, бо ж дух його живий, як і живі ідеї, за які він героїчно загинув.

Українськими робітничо-фермерськими поетами у Канаді написано чимало віршів-пісень, в яких висловлена туга іммігранта. Писали про неї і Дмитро Рараговський, і Андрій Понур, і Іван Шимчишин, і Марія Вакалюк. Не обминає цього питання і Ростислав Братунь. Він створив «Пісню туги», в якій крізь призму сну передає ностальгію молодого іммігранта «в заморській дальній стороні».

На особливу увагу заслуговує «Реквієм», в якому поет розповідає про ті причини, які гнали за океан нетяг-вигнанців із Покуття, де вони поїли своєю кров'ю і потом землю, засівали її весною українським зерном, зривали динамітом скелі для залізничних тунелів. Але їх осіяла

Україна, що рвала кайдани, росла і квітла, надихала на боротьбу за свої права. І ті колишні «галішени» стали «червоними», йшли у колонах «голодового походу» альбертійських фермерів у 1930-х роках. І автор звертається до них словами:

Хто говорить — саме страждання!

Хто говорить — сама покора!

Привезли ви у попелі гора

Вічну іскру крутого змагання!

Коли поет з теплотою і любов'ю оспівує долю іммігрантів-зарібників, що через нужду, злидні і національний гніт змушені були податися за океан у надії знайти краще життя, ніж мали його під Австро-Угорською монархією чи панською Польщею, то у той же самий час він гнівно таврує зрадників українського народу, тих, що тілом і душею служили Гітлерові і його кривавому нацистському режимові, що після закінчення другої світової війни втекли на Захід і потім різними неправдами перекочували на американський континент. Це ті українські націоналісти, що були під час окупації гітлерівськими старостами, бургомістрами, збирачами контингенту для вермахту, організаторами невільників для «третього рейху», служили в дивізії СС «Галичина» і перебували в бандитській УПА, вбивали жінок, дітей, стариків і всіх тих, хто викривав їх злочинну діяльність.

Дуже цікавий і глибоко психологічний вірш «Без вини винна». Тут поет торкається дуже болючого питання — невинних дітей поганих батьків, що служили ворогам свого народу й опинилися за кордоном. Гостюючи у Канаді, поет зустрічав багато чесних земляків, які

люблять рідну Україну, бажають їй ще більшого розквіту, ще більших економічних і культурних успіхів, мирного і творчого життя.

Декому вірш «Ресторатор-людод» може здатися авторською вигадкою. Але це, так би мовити, малюнок з натури. Таких «рестораторів» можна знайти і в Монреалі, і в Торонто, і в Едмонтоні. Це ті, що служили в дивізії СС «Галичина», в поліцаях. До речі, справа одного такого «ресторатора» свого часу набрала міжнародного розголосу, коли Радянський уряд, маючи всі потрібні документи і свідчення вчинених ним злочинів, вимагав його видачі, щоб поставити на суд. Але в нього знайшлися у «власть імущих» захисники, і він пишається навіть своїми злочинами.

Є в збірці і вірші, так би мовити, побутового характеру. Це «Середнє щастя» і «Сліпий». Перший із них сповнений сарказму і іронії. Автор у ньому підіймає завісу і показує, що криється за так званим «заокенським (канадським і американським) способом життя»: за зовнішнім блиском, декорацією, крикливою рекламою читач бачить голу правду капіталістичного ладу. Декого з українських поселенців гонитва за «довгим доларом» зламала, позбавила сімейних радощів, перетворила у живого мерця. Дехто вчасно усвідомлює своє духовне каліцтво і виліковується, а дехто гине в нім. Поет зворушливо розповідає про таку жертву у вірші «Сліпий».

Двічі Ростислав Братунь побував у Палермо, де височіє пам'ятник великому Кобзареві. У 1961 році 9 липня під час Шевченківського концерту він написав вірш «Шумить Вкраїна у Палермо». Свої враження з того концерту він передає такими зворушливими словами:

І ми сьогодні відчуваєм
Тут серце Києва і Львова,
Бо нас в Канаді зустрічає
Українська пісня,
Рідна мова.

У багатьох віршах, вміщених у «Батьківському заповіті», поет підкреслює, що, хоча доля й закинула багато років тому галицьких, буковинських і волинських іммігрантів-зарібників за океан, багато з них не пориває органічних зв'язків з рідною Україною, з рідним народом. І при першій нагоді вони відвідують своїх братів і сестер, своїх синів і дочок, внуків і правнуків. З багатьма ними зустрічається поет у древньому Львові чи навіть у селах, звідки вони походять. Він спостерігає зворушливі сцени єднання рідних після стількох років вимушеної злиднями і нуждою розлуки, які викликають у них враження від змін на рідній землі, що відбулися за Радянської влади.

Так важкі часи вигнали трьох братів у різні роки лихоліття Західної України за океан, до Канади. І після багатьох десятиріч вони одночасно завітали до вітцівської хати, де їх зустрічає старенька мати. І поет, змалювавши картину глибокої, емоційної зустрічі матері з синами, завважує, що «нікому більш з України не йти в світи з бідой».

«Слово до земляків — туристів з Канади» — це наче апогей серії віршів на канадсько-українську тематику. В ньому сконденсована вся історія іммігрантів-українців, яких біда гнала в дорогу далеку з-під стріхи рідного села, гнала у провалля канадських шахт, у хащі альбертійських і саскечеванських гомстедів, капіталові в пашу.

І хоч Канада для них була мачухою, однак дітьми їх своїми нарекла, бо ж це їхню кров і піт вона всотала. Але вони, хоч для них Канада стала вже прибраною батьківщиною, не поривали зв'язків з рідною землею, яка колись була пошматована різними окупантами. І автор називає своїх земляків, що прибули на Україну не гістьми, а братами, що прийшли на юності мости.

Він пише, що тепер «одна є лише Україна—Радянська, трудова, єдина».

І продовжує:

Одна в нас мова солов'їна,
Одна нас пісня окриля,
І мати — славна Україна
В житті завжди благословля!
Як віти дуба вікового,
Ми діти кореня одного!

У Ростислава Братуня, крім окремих поезій, є ще й поема-ораторія «Від Ніагари до Дніпра», музику до якої написав композитор Анатолій Кос-Анатольський, а сам твір присвячений першим українським поселенцям.

Але ж було б помилковим вважати, що всі вірші, включені у «Батьківський заповіт», присвячені лише канадським українцям. Ні! Велику частину збірки становлять твори загальноканадські, тобто про той народ, який складається з багатьох національних груп.

Його хвилює і тривожить доля індіанців, перших одвічних поселенців просторої Канади. І саме цим аборигенам Канади він присвячує три чудові твори — «Поему про вічну надію», «Червоні троянди на Ред рівер» і «Вітрина цивілізації».

У «Поемі про вічну надію» Ростислав Братунь розповідає про героїчну постать ватажка індіанців і метисів — Луї-Давіда Ріеля. Вона в дечому перегукується з «Піснею про Гайявату» Генрі Лонгфелло, особливо ритмічно.

Індіанська проблема дуже загострилась у Канаді. Щораз голосніше і активніше індіанські племена вимагають своїх повних прав. Вони рішуче протестують проти тих жорстоких умов, на які вони засуджені в резерваціях, що розташовані у різних провінціях країни. В'їдливо й іронічно поет говорить у вірші «Вітрина цивілізації», що «гордість Канади — це резервації, куди «усіх забрали, усіх зіпхали, червоношкірих». Канадському робітничому класові поет присвячує «Пісні старого лісоруба», «Пісню про вугілля» і «Безробітний завод». Старий лісоруб Ламбер Джек, який провів десятки років у пралісі дикім, повалив стільки дерев, що можна було б з них місто збудувати, не спромігся заробити за той час на «свій маленький дім». «Пісня про вугілля» — це ніби гімн шахтарям. Вугілля для шахтаря все: його дім, хліб, «воно йому життя несе». Але

Коли закриють пащі шахт,
То сонце шахтарям замкнуть,—
Тоді усім надіям крах,
Коли вугілля не дають.

У 1930-х роках дуже часто вимушено, через страшну економічну кризу, закривались шахти і наставав крах усім надіям шахтарів.

Ніагарський водоспад притягає до себе увагу сотні тисяч людей щороку. В усі пори року тут зустрінете людей з різних континентів світу. Бувають тут люди, яких цікавить надзвичайний

витвір природи, динамічна сила водоспаду. У людей творчих — художників, композиторів і поетів — ця могутня сила водоспаду викликає задуми про створення картин музики і поезій. Захоплюючись могутньою силою водоспаду, Ростислав Братунь у поемі «Ніагара», яка є його цінним доробком, висловлює глибокодумні сентенції. Він переноситься думками з канадської землі на рідну землю, у зелені Карпати, на берег Дніпра, Чорного моря.

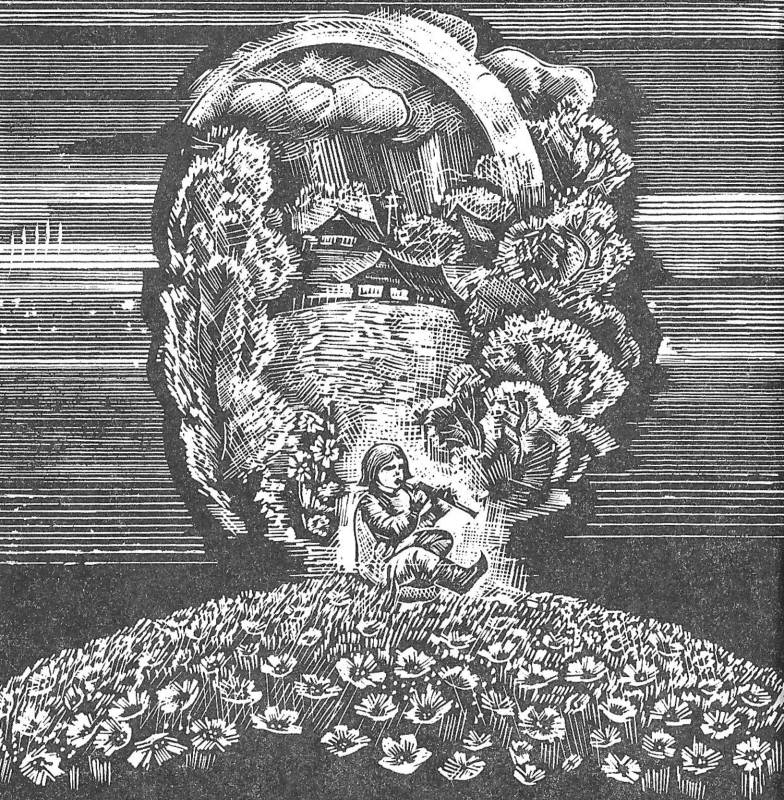
Видання збірки поезій Ростислава Братуня «Канадська книга» викликало широке зацікавлення серед заокеанських українців, зокрема у Канаді. Ви сьогодні знайдете її в громадських бібліотеках. Вона також є в українських хатах. Напевно, що і пропонована книжка знайде масового і вдячного читача.

1981 року минає 90-річчя з того часу, як на широких просторах Канади почали поселюватись українці, ті люди, про яких з такою теплою, ніжністю і повагою говорить Ростислав Братунь, тому «Батьківський заповіт» — цінний подарунок канадським українцям на їхній великий ювілей.

Петро Кравчук

м. Торонто, Канада

Пісня туги

В заморській дальній стороні
Приснився рідний край мені.
Приснилась молодість моя,
Бентежні співи солов'я,
Садок вишневий —
білий цвіт!—

І радощі юнацьких літ.
Приснилась молодість моя —
І гірко-гірко плакав я...

Там ніжний материнський спів
Мені зорею заяснів.
Там перший крок я свій ступив,
Там босоногим я ходив.
І на росі корів там пас
В дитинства неповторний час,
І там пізнав тягар життя —
І гірко-гірко плакав я...

Забута стежка через гай,
Де шепотів: «Кохай, кохай!» —
Там вперше милу я зустрів,
Там я любив, там я тужив.
Батьків моїх далекий край,
Забута стежка через гай,
Зелена молодість моя —
І гірко-гірко плакав я...

В заморській дальній стороні
Приснився рідний край мені.
Колись його я залишав,
Як землю прадідів прощав.

Біда прогнала з дому пріч —
Останній день, остання ніч...
Сирітська доле ти моя! —
І гірко-гірко плакав я...

Землі я грудку з дому взяв,
Її на серці заховав,
Частину рідного села,
Краплину рідного тепла.
І вже було мені ясніш,
І вже було мені тепліш.
На серці до кінця життя
Лежатиме земля моя!
В заморській дальній стороні
Вона як талісман мені...

Присвята

Везли за море
Біду і горе,—
Знайшли за морем
Біду із горем.
Казкові чари —
Гіркі мочари;
Скарби великі —
Прерії дикі.
Шахти-печери —
До щастя двері,
Не усміх — голод,
Не сонце — холод!
Замість привіту
Нового світу —
Погорда пана,—
А в серці рана,
А в серце мука
Тугою стука.
Лиш пісня з ними —
Снами ясними...
Потом і кров'ю,
Болем, любов'ю
Землю ту взято,
А не проклято!
Вам, без'язикі,
Трудом великі,
В кожухах люди,
Хай слава буде!

Прощання

Ніби у вирій знялись лелеки,
Збирались в мандри, краї далекі.

Окраєць хліба, дрібочку солі
Брали з собою назустріч долі.

Рвана свитина, сорочка сіра,
Хрестик на грудях — віра-невіра...

Бо в що повіриш, коли без долі,
Коли ця доля — як вітер в полі.

Ти спробуй вітер буйний піймати,
Ти спробуй щастя в світі зискати.

А рідна хата — уже не рідна,
Вже сиротина нещасна, бідна.

Мати в риданні-сльозах без спину:
— Більш не побачу, синочку-сину...

Впала безсило та й на порозі,
Б'ється, мов чайка, в горі-знемозі.

— Ой ви, пороги рідної хати,
Станьте високі, немов Карпати!

Станьте високі, немов Карпати —
Сина не випустіть з отчої хати!

Ой ти, стежино, шляху-дорого,
Стрічкою спутай синові ноги, —

Хай передумає гадку болючу,
Нехай задушить, як думу гадючу.

Думу, що кличе в далінь безвістя,
Кидати каже рідне обійстя.

Хай тут бідує, хай дома скніє,
Чорніє з горя, з одчаю мліє,—

Як дід і прадід, як вся родина,
Як безталанна вдова Україна!..

Нащо тебе я, сину, ростила,
Навіщо в тебе вирости крила?

— Вирости, мамо, мушу летіти,
Ненько сивенька, прив'ялий цвіте.

Серця не крайте муки ножами,
Лягла розлука люта між нами.

Чи вас побачу, не знаю, мамо,
Забив додому ворота-браму.

Віддав себе я чужій чужині,
Немає місця на Україні!

Забрав це місце пан ув оренду,
Не знаю, мамо, що попереду,

Чи люди з пана видушать душу,
А я в скитання їхати мушу.

Буду вертати у снах додому,
Класти вам в руку свою утому.

Свою утому — гірку дитину,
Яку з собою беру в чужину.

Будете, нене, її гойдати...
Прощайте, люди! Прости м'я, мати!

Батьківський заповіт

Ти можеш навчитись чужого звичаю
І мову чужу, наче пісню, завчить.
Але і в раю не знайти тобі раю,
Якщо ти не будеш вітчизною жить!

Якщо позабудеш стежину до хати,
Яку дитинчам навпростець протоптав,
І матір, і рід свій, і слово крилате,
То, значить, чужинцем бездушним ти
став.

Чужинцем не лише для рідного роду,
А навіть для тої, нової землі,
Для друзів нових, що тебе у негоду
Пригріли ласкаво у власнім теплі.

І, наче прокляття, в нову ти родину
Внесеш свого серця закалець черствий.
Внесеш, мов безкровний слимак,
холодину,
Бо вбив і стоптав ти свій корінь живий.

Ти дітям і правнукам мусиш віддати
Живуче коріння — свій батьківський
рід,—
Тоді їх ніяким вітрам не зламати,
Ніякій негоді не стьмарити світ.

Стерня чужини

Стерня колюча, зла стерня,
Якій нема кінця-межі...
Таким дитинство вирина
В його згорьованій душі.

І він збирає колоски,
Мов недоказані казки.

Босоніж йде, мов по голках,
І кров'ю кропить по стерні.
Як страдний на Голгофу шлях,
Так тягнуться за днями дні.

Це все життя — ота стерня.
І колють душу голки-дні.
І кров свою вона роня,
Душа, розп'ята на стерні.

Він не пшеничні колоски —
Збирає мрій сухі листки.

О емігрантські ночі, дні!

Канадські співанки

За мотивами
канадсько-українського фольклору
20—30-х років

1.

А скрипочки із липочки,
А струни з лілії.
Я заграю, заспіваю
Про думи сумнії.

А скрипочки із липочки,
Цимбали з ліщини,—
Може, голос мій долине
Ген до України.

2.

Кувала зозуля, а вже не чувати,—
Де я ся родила, там більш не бувати.

Там вже не бувати, там вже не ходити
На чужій землиці так довіку жити.

Всі літа дівоцькі, квіточки весняні,
Вбили вас чужини приморозки ранні.

3.

Ой приїхав до Канади,
Голод тисне, нема ради.
Ходжу собі біля штору,
Відганяю його змору.

А у шторі на полиці
Лежать булки із пшениці.

Булки білі, мўка чорна
Мою долю горем горне.

Ой попав я до Канади —
Де знайти мені поради,

Як біду ту побороти,
Де знайти мені роботи?

Де пшенична Манітоба —
Хлоп для боса, як худоба!

Якби знав такі принади,
То б не їхав до Канади!

Балада про яблунюку

Немов дитину ховає мати:
Іде за море долі шукати.

Як прощалась з рідним садочком,
З кожною яблунюкою,
 з кожним листочком,
Сльози з рососою її злилися,
Як до землі припадала проститься,
Грудку землі покутської взяти
І, як святиню, на грудях сховати.

І ще зірвала із первоцвітки,
Із молодої тугої вітки
Яблуко спіле, одне-єдине —
Нехай за море в торбі поплине...
Бо не збирати з садка їй врожаю,
Може, багач її потім зрубає,
Прибравши в руки садок і хату,—
Цілу оселю оцю небагату.
 У темнім трюмі кораблевім
 Гойдало, кидало, трясло.
 Здавалось, що вітри серпневі
 Сюди змели жорстоке зло,
 І океан кипів, як пекло,
 І біль людський віз корабель,
 Той біль, що з кровію запеклий,
 У безвість заморських земель.
Десь там, за морем,
 в мокрій землянці,
Де не буває сонця уранці,
Золото-яблуко слізми кропила,
На частки-дрібки сім'ї ділила:

— Щоб ваші груди сухот не знали,
Щоби нестачі пліч не згинали,
Щоб не сушили жури-турботи,
Щоб не боялись муки-роботи,
Їжте це яблуко,— мовила мати,—
Сік в ньому з нашої матінки взятий,
З нашої матінки горе-землиці.
Хай її сила вашою буде,
Хай з вас ніхто її тут не забуде!
Ну а зернині дам я водиці,
Нехай нап'ється з чужої криниці,
В землю нерідну кину зерно,
Хай в чужині проросте воно.—
Так із сльозами мовила мати,
І у вазон посадила зернину,
І доглядала кожнісіньку днину.
І, як наш рід, що його не зламати,
Стала зернина коріння пускати,
Стала зелені листки розпускати.
Літа летіли журавлями,
Зривались долу на льоту...
Ні, за далекими морями
Не знайдеш долю золоту!
Не знайдеш вирій — край
казковий,—
Його замети занесли...
І тут пани блакитнокрові
Життя нуждою запрягли!..
А яблунька росла й міцніла
Вже в орендованій хатині,
Прорватись вітами хотіла
Кудись за небокраї сині...

А яблунька — вже первоцвітка,
Стоїть у хаті — біла квітка.
І внуки, що отут родились,
До неї піднести просились...

Так, усміхнувшись, мовила мати:

— Чуєте запах рідної хати,
Чуєте запах садів на світанку,—
Вам не забути його до останку...
Щоб пам'ятали, хто й з відкіля ви,
Щоб не цурались дідівської слави!..
Щоб не забули: ви з України,
Значить, дубки ви, а не билини,
Значить, вітрам вас не поламати,
Вашого серця не обірвати!—
Коли ж оренди нічим платити —
В хаті родині більше не жити!
І в сніжну кружіль, в люті морози
(Бо що для пана дитячі сльози?)
Їх за поріг, бідаків, викидали,
Вазон, мов камінь, услід жбурляли.
Але о диво! В снігах-морозі
В листках заграли весняні грози.
Заблисли квіти, стали перлові
А чи від сліз, чи від любові.
Шепотом листу, піснею квіту
Яблуньки мова ясна світу!

— До мене тягне дужі віти
Матуся яблуня звідтіль.
І ми, її вигнанці, діти,
Пройдем хоч би яку кружіль!

Нехай жорстока доля з нами,
Поки ще Правда не прийшла,
Вона вже там, за синь-морями,
Шумить садами край села,
Що їх там люди посадили,
Де ваш зруйнований був двір.
Вдихайте запах мій, він сили
Дасть — всім панам наперекір!

Тоді, всміхнувшись, мовила мати:
— Кривді-недолі нас не зламати!

Монреальська балада

Хай від сорому поникнуть
монреальські хмарочоси,
На підстрижених газонах
хай наллються кров'ю роси!..
Хоч пройшли десятиріччя —
стогне від наруги брук:
В тридцять третім був убитий
полісменом Нік Зінчук!
Монт Рояль* стоїть в тумані,
хрест сховавши в небеса,—
Електричне сяйво гасне,
біль народний не згаса.
Це було у Монреалі
в дні, що запеклись тавром
На історії Канади.
Чорним болем. Чорним злом.
За що вбитий — невідомо...
Що лиш стиснув п'ястуки,
Як з квартири викидали
інваліда гайдуки.

Куди? На вулицю? На сніг!
Що вартий робітник без ніг!

Навколо грізною стіною
стоять такі ж робітники.
Їх зір, як совість, пропікає
вас, полісмени-гайдуки!
Здається, втоптують у брук
Провісників нещастя і мук.

* Гора в Монреалі.

Не витерпів один із них.

Його збісила дика лють: —
Їх викидають лиш на сніг —
Чому ж не б'ють,
Чому ж не вб'ють?!

Ось спина перед ним одна.
В цієї спини є вина:
В подертій курточці вона!
Міцна у полісмена лапа.
Стріляє влучно Джозеф Заппа.

І падає на мокрий брук,
На монреальський чорний брук
Земляк мій,
Робітник Зінчук!

Куди? На вулицю! На сніг!
Від «демократії» він ліг...

На Лаврентія святого
розгуділася ріка.
Гнів народний то вирує,
грізну бурю наклика.
Йдуть і йдуть шеренги-хвилі
монреальських злидарів,
Щоб героя поховати,
народити вічний гнів!

Куди?
На вулицю! На сніг!
Де пролетар, їх брат, поліг!

Пам'ятатиме Джін Менс,
Пам'ятатиме Шербрук,
Як змивали кров'ю сніг,
Очищали кров'ю брук!

Полісмени піші й кінні,
полісмени п'яні
Кинулись на люд робочий
в дикому змаганні,
Наче круки, налетіли
на сосновий гріб.
Біле тіло юнакове
кінь під себе згріб.

Куди? На вулицю! На сніг!
Удруге смертю мертвий ліг!

Його і палицями б'ють,
і топчуть його коні,—
А він підводиться і йде
із друзями в колоні.
Під прапор, що в його крові,
під знамено червоне
Встає і йде, встає і йде
в нескореній колоні.
Куди? На вулицю! На сніг!
Всі за одного! Він за всіх!

... В цей час у селянській хаті,
в далекім волинськiм селі,
Снилося матері, снилось —
у сина кров на чолі...

Снилося матері, снилось —
ой як бори гули,—
А то демонстранти
за мертвим сином ішли.

Хай розтоптані колони,
хай розтерзаний похід.
Брук розплавився від крові.
Залишився вічний слід.
Хоч пройшли десятиріччя —
стогне від напруги брук,
Бо іде із страйкарями
мій земляк — живий Зінчук!
Куди? На вулицю! На сніг!
Де двічі він за Правду ліг!

Пісні старого лісоруба

1.

На банджо* душу виливав
Старий бурлака, лісоруб.
Не вірилось, що він співав,
Що пісня та з пошерхлих губ.
Можливо, рідний дім згадав
І час, коли був молодим,
І ту, що вперше покохав,
Яку кохатиме завжди...

Ходити по щастя,
О ні, даремно,
Бо знав таємницю велику:
У пралісі темнім,
У пралісі дикім
Запалало
І засяло,
Наче вогник, золоте.
 Дивний чар,
 Цвіту жар —
Папороть цвіте!

Ах, банджо — струни голосні,
На вас він грає двадцять літ.
Вам довіряє він пісні,
Розквітлий папороті цвіт,
Який по росяній траві
Йому покаже чудо-слід
Туди, де ранки майові,
Туди, де молодості світ!

* Банджо — музичний інструмент.

Ходити по щастя,
О ні, недаремно.
Бо знав таємницю велику:
У пралісі темнім,
У пралісі дикім
Запалало і засяло,
Наче вогник, золоте.
 Дивний чар,
 Цвіту жар —
Папороть цвіте!

2.

Ведмедем нарекли мене —
Лісовика старого,
Бо пуца — вся моя рідня
І більш, і більш нікого.
...Дайте пива, пива глек,
Бо гуляє Ламбер Джек*.

Дерев я стільки повалив,
Що місто з них би стало,—
А от на свій маленький дім
Дерев у лісі мало!

...Дайте пива, пива глек,
Бо гуляє Ламбер Джек,
Ламбер Джек гуляє!

* Ламбер Джек — Джек Ведмідь.
Так у Канаді називають лісорубів.

Українська пшениця
 У преріях колоситься
 Золотом Канади,
 Спалахом принади.

Хто привіз її насіння,
 Із якого покоління?..
 Певно, добре доробився,
 На пшениченьці нажився,
 Певно, дітки розкошують,
 Певно, внуки не бідують...

Кажуть: «Пам'ятник йому б!
 Благодійник, хліболюб!..»

Інші кажуть: «Справді так,
 Жив давно один дивак,
 Що твердив усім одно:
 — Я привіз сюди зерно,
 Я Канади благодій,—
 Ради бога, пожалій!
 Хіба дай!»

— Ну а де ж є він тепер?
 — Так ходив, ходив... І вмер!

У преріях пшениця
 Колоситься, колоситься...

Благословенне будь, зерно!
 Благословенний хліб еси
 І ніж, що розрізатъ данó...
 Благословенний хліб еси
 Той, що Людині ти даси!

Благословенна та рука,
 Що ніж бере, щоб краять хліб,
 Шкурина стане в ній м'яка,
 В твердій руці, що крає хліб
 Й за стіл гостинно заклика.

Благословенний стіл той будь
 І сталь, що з неї гострий ніж,—
 Ти ним свій хліб навпіл розріж
 І свого брата не забудь!

Несіте хліб, а не розбій,
 І ніж навіки мирний твій,
 Хоч сталь його, гаряча й зла,
 У ката груди пропекла.
 Хліб-ніж у хаті на столі
 Дай днесь і прісно на землі!

Не хліб і сіль, а хліб і ніж
 Беріть у вселюдський крутіж,
 Бо скрізь є сіль, як скрізь є біль...
 Земля хай буде вам за стіл!

Реквієм

Предки мої, дядьки вусаті,
«Конкістадори» без'язики,
Вам не грали гучні музики,
Проводжали вас не палати...
Роздоріжні хрести від стиду
По рамена у землю лізли,—
Ви шифкарти у жменях тисли,
Промінявши останню свиту,
Щоб у бидлячій темній трюмі
Вас морями трясло щодуху...
У смердючу густу задуху
Огортались мужичі думи.
«Конкістадори» у кожухах,—
Ще й у скрині коса — не шпага,
Зір спідлоб'я — уся відвага,
Не шоломи — брилі по вуха.
І зерно, а не порох, у гарнці,
Не пістоля, а лиш кресало...
Отаких вас бідою гнало
Із Покуття нетяг-вигнанців.
Ні вождя, ні хоругви на щоглі,
Лиш ікона з матір'ю божою,
На жінок ваших дуже схожою,
Мандрувала шляхами долі.
Кораблів не прийшлося палити —
Сорочки лиш під час карантину!
Напівголі, зігнувши спину,
Ви являлись Новому світу!
Не ботфортами слід лишали
На чужім пустім суходолі.
Ваші рвані тверді постóли
Не одну там дорогу проклали.

Предки мої, дядьки завзяті,
Не поїли землі ви кров'ю,
Своїм потом, своєю любов'ю
Ви старалися їй догоджати.
Не зривали її динамітом —
Лиш заглиблювались борозною
І зерном українським весною
Запліднили облоги півсвіту.
Ви ж могли... Ви змогли, я знаю,—
Вітер з Сходу в серця впіймати,
Правду Жовтня узяти на чати,
Що до вас не пускала одчаю.
Ви змогли в безробітній Альберті
Йти у чільнім ряду, в колоні,—
Ви — галійшини, ви — червоні,
Мовчазні, непохитні, вперті!
Хто говорить — саме страждання!
Хто говорить — сама покора!
Привезли ви у попелі горя
Вічну іскру крутого змагання!
Десь Вкраїна кайдани рвала,
Десь Вкраїна росла і квітла,
Неповторна, сліпуче-світла,
Ваші муки вона осявала.
Предки мої в сирій могилі,
Не під липами при долині,—
Хай приносять вітри з України
Вам співанки дитинства милі...

Пісня про отчий дім

Мій отчий незабутній доме,
Ти — вічний поклик з далини,
В тобі усе мені знайоме
Й близьке, як у дитинства дні.
Без тебе світ не був би світом,
Зима — зимою, літо — літом.
А я собою був і є,
І серце світиться моє,
Доки горить, горить мені
Те світло у твоїм вікні.
Завжди мене чекає мати,
Для неї я мале дитя,
Що перший крок пройшло від хати,
Іще не знаючи життя.
Мій отчий незабутній доме,
До тебе лину я без втоми,
Бо я собою був і є,
І серце світиться моє,
Доки горить, горить мені
Те світло у твоїм вікні.
Мій отчий доме незабутній,
Зі мною скрізь твоє тепло,
Коли гудуть вітри супутні,
Твоїм добром долаю зло.
Без тебе світ не був би світом,
Зима — зимою, літо — літом,
А я собою був і є,
І серце світиться моє,
Доки горить, горить мені
Те світло у твоїм вікні.

Шумить Україна у Палермо

Шумить Україна у Палермо,
Піснями й танцями цвіте,
Тут все, що у душі не вмерло,
Горіння чисте і святе!

І ми сьогодні відчуваєм
Тут серце Києва і Львова,
Бо нас в Канаді зустрічає
Українська пісня, рідна мова.

Шумить Україна у Палермо,
Й здається — в цей врочистий час
Пророче, людяно, буремно
Кобзар всміхається до нас!

Палермо, Онтаріо, 9 липня 1961 р.
Під час Шевченківського концерту

Шевченковій вербичці

9 липня 1961 року
в Палермо біля пам'ятника Т. Г. Шевченку
посадили вербичку — гілку з Шевченкової верби
на півострові Мангишлак у Казахстані.

Моя вербичко дрібнолиста,
Не знаю,
Чи було ще так, —
Щоби вербу,
Мов королеву,
На стільки верст возив літак,
І так в дорозі доглядали,
Як мати кволеньке маля, —
Щоб лиш доїхала до цілі, —
Там, де заобрійна земля!
Із Казахстану до Канади
Крізь Україну шлях лежав
Без паспорта,
Без віз вербичці,
Якої рід Тарас поклав.
В далекім,
У страшнім вигнанні,
В пісках Прикаспію сухих
Він посадив твою матусю,
Як свідка днів своїх гірких,
Вона як усміх України
Була йому сім довгих літ,
Верба, здавалося б, звичайна,
Єдина з верб на цілий світ.
Про неї склав пісні-легенди
Співучий син степів — казах.
Вона як символ зеленіє,
Що буде край шуміть в садах!

І ось маленьку, зелененьку,
Не сиротинкою — о ні! —
Тебе, як усміх Батьківщини,
Ми привезли в липневі дні,—
Від Казахстану до Канади,
Туди, де вже прийшов Тарас,
Українську гілочку-вербичку,
Таку, як над ставком у нас...

Сірі хвилі, сірі
На озері Ірі...
Комусь вони й сині,
Як в нас на Україні,
Мені ж на чужині
Сірі хвилі, сірі.

Біля моєї хати зацвіли блавати...

З народної пісні

На стерильних полях у чужій стороні
Не цвітуть ані мак, ні блавати...

Де ж вони, квіти ці,—

на чужій чужині,—

Можуть хімії наступ здолати!

Воно правильно все. Але я прояснів,

І чомусь захотілось співати,

Бо на грядці одній усміхнулись мені

Біля ферми українські блавати!

Хто плакає квіти,
А хто робить їх.
Перше — гідне пісні;
Друге — теж не гріх.

Але в мене, друзі,
Архаїчний смак:
Кращий всіх нейлонних
Наш червоний мак!

Весільні сирени

Немовби взятий у кліщі тривоги,
Липневий день здригався від сирен,
Аж мружив злякано зелені вії клен,
Вдивляючись у марево дороги.

«Чого тривога потрясає місто? —
Подумав я. — Хто й відкіля напав?»
Вгорі ж — ні крапки, тихий неба став,
Такий, як на пейзажі реаліста.

Тут же тривог-зловісниць тих не знали,
Чому ж Оттаву крає дикий звук?
Що річка, наче інвалід без рук,
Всім тілом жахно захищає скали...

Але всміхались в парку перехожі,
Матусі нахилялись до малят...
Сирени ж — надривалися невлad,
Мов грішні душі перед судом божим.

Асфальтним шляхом мов погоня мчала
Хмільних весільних вквітчаних машин,
І кожна з них несла сирени дзвін —
В честь молодих липневу тишу рвала.

Оце так звичай! Все кругом звіщати
Про щастя двох, що вистачить для всіх,
І ті сирени — мелодійний сміх,
Бо молодий везе жону до хати!

Я хочу всьому світу побажати —
Лише весільними сиренами звучати!

Безробітний завод

Безробітний завод.
Він давно не голивсь,
Весь в щетині трави,
З бур'яном в димарі —
Він ще зовсім юнак,
Але як опустивсь,
Як від горя заляк,
Ждучи свого кінця
Від зорі до зорі.

Сохнуть вени його:
Струму-крові нема, —
І ніщо не живить
Вен сталеві дроти.
А на вікна більмом
Павутиння повзе...
Замерзає-тремтить
Цей старик молодий!..

Безробітний завод.
Безнадійний завод.
І нема лікарів,
Щоб йому помогли.

У сухотах горів,
Рак нутро все проїв,
Але твердо стоїть,
Відчайдушний і злий!
Він за землю вчепивсь
Аж до крові-іржі
На кістках своїх ферм, —
Пружить їхні кряжі.

Він навшпиньки підвівсь.
І кричить, і вола:
— Я не вмер!..

Безробітний завод
Просить-молить:
— Спасіть! Хочу жить!..—
Все навколо мовчить.
Грізно, гнівно мовчить.
Хто би міг воскресить
Безнадійний завод?..

Роботящий народ.
Безробітний народ.

Пісня про вугілля

Не тільки у мозолі рук —
Вугілля вкраплене в серця.
Воно — дитини перший згук,
Воно — дороги і сонця...
Воно для шахтаря — усе,
Воно йому життя несе.
Так від колиски і по гріб
В тіні копрів весь вік іде.
Вугілля — дім, вугілля — хліб,
Любові щастя молоде.
Воно для шахтаря — усе,
Воно йому життя несе!
Недарма кров його і піт
В вугіллі чорнім, наче ніч,
Недарма цвіт найкращих літ
З вугіллям кидають у піч.
Воно для шахтаря — усе,
Воно йому життя несе!
Коли закриють пащі шахт,
То сонце шахтарям замкнуть, —
Тоді усім надіям крах,
Коли вугілля не дають.
Воно для шахтаря — усе,
Воно йому життя несе.
Шахтар мов блискавка стає.
Хто в ньому вже уздрів мерця,
Вогнем ненависті уб'є
Вугілля, вкраплене в серця.
Воно для шахтаря — усе,
Воно вогонь у світ несе!

Без вини винна

В ту останню хвилину прощання
В завірюсі обіймів міцних
Підійшла. В неї очі — зітхання,
А вуста — затамований крик.

Без вини вона винна... Можливо...
Батько фермер, колись бургомістр,
Долю мав аж занадто щасливу
Й до наживи природжений хист...

Він тебе, ще маленьку дитину
(Звісно, згоди на те не питав),
І браслетів, й брильєнтів сумчину
Із собою за море забрав.

Ставши Смітом чи Бравном з
 фольксдойча,
Батько твій у Канаді зажив.
Урожайна була ферма отча,
Бо врожай зняв з кривавих він жнив.

Все проходить, мина, окаянне,
А земля — завжди твій капітал...
Особливо, коли океанів
Захищає розбурханий вал.

От і все. Ти уже на відданні.
Закінчила закритий коледж,
І чарівній замріяній панні
Батьків гріх на баланс не внесеш...

І про все це — відкіль тобі знати,
Хто розкаже і хто розповість,

Що зачала від сорому мати,
Батька точать зненависть і злість.

А навколо звиваються хлопці —
Спадок-віно таке пошукать...
Готував його батенько доньці —
А на ньому ж то крові печать!..

Ти — сріблиста канадська смерека,
Що вгорнулась у темну печаль...
Може, сниться дитинство далеке,
Може, серцю чогось дуже жаль...

І тобою вже батько торгує —
Як віддати тебе вигідніш;
Невідступно розпука торує,
Кожен день — мов розпечений ніж.

Страшно навіть і потай збагнути,
Що в житті він усе продавав:
Чесць і совість зумів же він збути,
А в придачу й Вітчизну б додав!

Так би просто із мосту та в воду —
Не зустріне там нелюб-жених,—
За дівочу непродану вроду
Вся розплата у хвилях німих...

А кохання? А мрії вечірні?
А обійми, а потиски рук?..
А матусині очі покірні,
Що дочасно погасли від мук?..

А, як сонячний сміх, колискова?
Тьмяна згадка — над річкою дім.
А у серці пекуча розмова,
Що по-іншому в домі отім...

Там не купиш за гроші любові,
Бо життя лиш — коханню ціна.
Збідли губи твої кармінові —
Нас вже кликала синь-далина.

Ти хотіла мені щось сказати,
Та ридання обруч горло стис.
Я лиш крикнув у гуркіт крилатий:
— Не схились! Не впади! Не зломись!

Сліпий

Рудники йому виїли очі —
Лише темінь, червона від сліз,
Безконечністю дикої ночі
Пронизала всю душу наскрізь.
Він не бачить ні сонця, ні неба,
Ані ферми, в яку вклав життя.
Може, бачити цього не треба —
Запізніле своє каяття.
Що із того, що ренту він має,
Яку точно відстукує банк,—
Одинокість глуха заповняє
Животіння старечого бланк.
Дні за днями лиш мука рахує —
Сліпоти той страшний календар...
Чарка віскі на нього чатує,
Щоби згадок згасити пожеар,
Щоби спогади — лютії оси —
Не впивались у біль його дум,
Щоби юності свіжі покоси
Не лягали жорстоко на сум!..
Все одно не вернути ніколи
Днів, коли він ходив босоніж.
І так жалили солодко бджоли,
І здавався лісами комиш...
Коли щастям була картоплина —
Що вдовиний міг знати ще син,
Доки доля його журавлина
Завела в емігрантський полин.
Бога тут він гнівити не буде:
Доробивсь — хай ціною очей!
Заздріть, заздріть багатому, люди,—
Значить, щастя він має, ачей?

Доробивсь, доробивсь...

Доробився!

Так і вік весь сходив в парубках,
Кожен центик беріг. Не женився,
А про діток лиш мріяв у снах!
І була одинока розрада —
Той трубатий старий грамофон,
Що як грав, то зникала Канада,
Сліпоти розвівавсь полон.
І веселки кружляли у танці,
І сміялося жито в степах,
У похід вирушали уранці
Козаки на баских румаках.
А бандури ридали й сміялись,
І старий молодішав кобзар —
Це ж його у похід забирали
І просили: — Веселої вшквар!—
Перебендя, сліпий перебендя...
— О Тарасе! — Шевченка просив,—
Я із кобзою світом би швендяв,
Людам пісню по душах ділив!
О Тарасе!

Який ти, не знаю,

Я видющим не бачив твій вид...
В твоїй думі себе зустрічаю,
В тому слові немов прозріваю,
Сонце бачу і сонячний схід!
Все життя був сліпий і осліп я,
Від своєї осліп сліпоти!
Цент до centa із мукою гріб я
На своє на гірке безголів'я,
І не знав, що є інші світи!

І людей, наче вовк той, цурався,
Не втаю, що в штрейкбрехери йшов.
А тепер?.. Ну навіщо я здався,
Як нажива зсушила всю кров!

Він це був чи не він? В тому сумі
Ще кремезний, насуплений дід
Там, де гнівний Тарас у задумі
Стійко став на канадський граніт.
Підійшов. І схилився на коліна,
І сказав: — Підійміть, хай уздрю! —
І почула, здалось, Україна,
Наче пісню його лебедину:
— Люди! Браття! Я бачу зорю!

Ресторатор-людоїд

П а м ф л е т

Він тепер в Канаді — пан,
Має власний ресторан.
В ресторані всякі страви,
Ще й музика для забави.
Сам гостей приймає він:
Весь — привітність, весь — уклін,
Пан господар-здоровило
Зустрічає дуже мило.
Кожного відчує смак
Ресторатор пан Підляк.
Знає, що кому подати,
Знає, що кому продати,
Все, щоб шлунку догодити,
Щоб могли ви добре жити.
Просто майстер довгих літ —
Ним гордиться «вільний світ»!
Бо зумів так приголубить,
Як дитя тендітне, любе,
«Бідну жертву комуністів»,
Що «спаслася від чекістів».
«Славному борцю за волю»
Надаруєм щастя-долю.
(Правда, золотце він мав,
Те, що в нас награбував...)
Ресторатор пан Підляк —
Свого бізнесу мастак.
Нагодує і напоїть,
Розчахнеться вмить надвоє,—
Пан Підляк і тут, і там —
Бавить дотепами дам,
Бо ж веселі анекдоти —
Це додаток до роботи!

Добрий ще й параф'янин
Цей, пробачте, сучий син!
Цей убивця-горлоріз,
Що за море аж заліз,
Надрайонний шеф ес-бе —
Цей гестапівський цабе!
Він і різав, і стріляв,
Він палив і розпинав,
На людей наводив ляк
Симпатичний пан Підляк —
Пострах галицьких ночей,
Надрайонний вбивця цей!
Неповинних немовлят
На льоту стріляв той кат.
— Підкидай!..— І з автомата
Він влучав у ті пташата...
А тепер у фраку він,—
Вам — привітність, вам — уклін,
Вам — біфштекс, вам — коровай!
Ресторан у нього — рай!
І клієнти в нім постійні,
Бізнесмени все надійні,
Все порядні і огрядні,
Попоїсти добре ладні,—
Що весь тиждень в своєму ділі
І у церкві щонеділі...
Чи б застряв у горлі в них
Шмат свинини й ситий сміх,
Коли б враз до них дійшло,
Хто оте гидке мурло,
Що готує їм обід,
Зарізяка-людоїд!

Що ви скажете за морем,
«Світу вільного підпори»!
Демократи й клерикали —
Всіх чеснот ясні кришталі.
Консерватори поважні,
Вільнодуми непродажні!
Що би ви на це сказали,
Якби в Києві був пан,
В пана добрий ресторан, —
Пан же цей з Канади був,
Він до нас від вас чкурнув,
Бо в Канаді він вбивав —
Різав, вішав і стріляв!
Що би ви нам заспівали!
Ви, що ніс в меню запхали?!
Що? Скандал у ресторані?..
Ви зірвались в гніві, пане,
Кричите: — Хай трафить шляк!..
То ж бандит отой Підляк,
Ресторатор-людоїд, —
Він холодний дав обід!!!

«Середнє щастя»

На середній він зарплаті
І живе в середній хаті.
Хата ця — його фортеця
(Так, здається, там ведеться).
Ту фортецю на виплати
Він зумів якось придбати.
Що ж, виплата так виплата,—
Але в нього власна хата!
В хаті ж треба десь присісти,
Треба спати, треба їсти...
І до хати на виплати
Мусив він собі придбати:

Спальню, вітальню,
Столовий покій,
І телевизор —
Вічний неспокій,
І холодильник,
І кухню білу,
Килим пухнастий
На цілу віллу.
Гараж, машину,
Сифон для соди
(Це уже люксус,
Це вже для моди!).

Все на виплату, любий синочку,
Лиш за готівку купи сорочку...
Тільки задаток, тільки розписка —
І дім у тебе як повна миска.
Живеш, не знаєш муки-турботи,
Всі маєш блага, але лиш доти,

Як стукне термін, мій любий друже!
Не запізняйся платити дуже,
Бо, мов на дріжджах, ростуть
проценти,

Що не секунда, то зайві центи,
І за ту віллу — твою фортецю,
Процент за другу таку збереться.

Так вся середня пішла зарплата,
Зате, пробачте, є власна хата.
І так щотижня, і так щороку
Сплачує бідний свою мороку.
Гризуть нещасну с е р е д н ю душу
Проценти-черви, як стиглу грушу.
Сімейне щастя усе на сплату.
Американський нещасний тату!
Коли ж твій «офіс» та збанкрутує,
Тоді до біса усе мандрує, —
Хоч залишилась остання сплата,
Маленька сума ота проклята.
Та хто позиче, та хто врятує —
Панбіг молитов, звісно, не чує.
Коли проходить таке напастя
І ліцитують «середнє щастя»:

Віллу-фортецю,
Спальню, вітальню,
Столовий покій,
І телевізор —
Вічний неспокій,
І холодильник,
І кухню білу,
Килим пухнастий

На цілу віллу,
Гараж й машину...
Тільки для шкоди
Забудуть взяти
Сифон без соди!
Й білу сорочку, порвану в шмаття,
Яку минула ота виплата!

Оце і буде «середнє щастя»!
А втім, буває, комусь і вдасться!..

Вітрина цивілізації

Вітрина цивілізації,
Гордість нації —
Резервації.

Усіх забрали,
Усіх зіпхали,
Червоношкірих підмели
В одно містечко,
В одно гніздечко.
— Живіть! — сказали.
— Сидіть! — сказали.
— Ну і здорові були!
— Для вас — закони!
Ви ж — автохтони.
Господарі отих країн,
Ходіть у перах,
Купайтесь в озерах,
Фотографуйтеся,
Пийте — любуйтеся,
Ми ж вам даємо
Рай із раїв!

Нащо за поли
Тягнуть до школи.
Жить без науки —
Не знати муки.
В лісі ж не вчиться
Навіть сова,—
Бо від читання
Одне страждання
І ще й до того
Болить голова.

Ви — хлопці гарні.
Що? Вам лікарні
І шарлатанів тих лікарів?
Ну як не стидно?
Всім очевидно,
Що з вас ніколи
Ніхто не хворів.
Коли ж вмирати —
То помагати
Можуть вам в цьому
І знахарі.

Коли приїдуть
До вас туристи,
Будьте, як справжні
Добрі артисти —
Танцюйте, грайте,
Скачіть, співайте,
Природи діти,
В шкіру вповиті.
Це ж просто диво —
У вік ракети
Отак щасливо
Робить піруети.
Як заведуться
Якісь там центи,
Не треба класти
Їх на проценти,
Краще вогнистої
Тої водиці
Напитись в барі,
Мов із криниці.

Будете дужчі ви
Від биків,—
Пийте лиш пиво
Фірми «О'Кіф»!

І ще порадимо
Вам дуже щиро:
Курить не треба
Ту люльку миру,
Краще, ніж ваші
Всі калумети,
«Плеерси» наші —
Куріть сигарети!

Ах, як вас любим,
Як вас голубим,—
Природи діти,—
Мусим глядіти,
Оберігати,
У загорожі
Сидіть спокійно,
Овечки божі.
Можна за плату
Вас оглядати:
Вітрина цивілізації,
Гордість нації —
Резервації!

Притча про забуту колискову

Вони викинули материнську мову,
Як викидають вазон з засохлою квіткою.
І в пустелю буденної жадоби достатку
Взяли чужу мову,
Вони вмуровували її
По звуку, по складу, по слову
В хиткий фундамент самозречення
І по звуку, по складу, по слову
Зводили мур чужої мови,
Який мав їх відгородити
Від матері і батька,
Від неба залишеної землі,
Від могил і колисок свого народу.
Важкий мур,
Скріплений пліснявою байдужості.
І коли народилась Вона —
Їхня a little gerl *,
Їхня дівчинка з незвичним ім'ям,
Мати дала їй
Разом із своїм молоком —
Молоко чужої мови
(Так, як дають концентрат).
Десь рвалась придушена
Бабусина колискова:
— А-а-а, котки два,
Сірі-бурі обидва...—
Але мати, боязко озираючись,
Мугикала тільки її безсловний мотив.
І росла дівчинка,
Напоена материнським молоком

* A little gerl (англ.) — мала дівчинка.

І мачушиною мовою.
Коли ж виросла в чужій землі
(Що їй за свою), в рідній сім'ї
(З нерідним прізвищем),
Якось вночі почула,
Що мати крізь сон співає
На мотив колискової
На якійсь дивній мові.
 (Все можна вбити,
 окрім загадкової мови сну).
І почала засихати і осипатись
Пліснява байдужості,
Якою був скріплений батьками
Мур чужої мови.
І дівчина заговорила
 далекою мовою
 далеких предків
 з далекої землі.
Вона брала її по краплині
І по звуку, по складу, по слову
Будувала світ мови.
 (Казали: баласт,
 казали: непотрібна,
 казали: груба,
 казали: навіщо?..)
Але прामова,
Яка поверталася бумерангом
З глибин ества, була її мовою.
І дівчина вимовляла слова так,
Як клятву,
Тоді, коли ти вперше повірив.

У чужомовнім крутежі
 Відчув я болем у душі
 Далекої Вітчизни клич,
 Що відстаней долає ніч,—
 Як води скреслої ріки,
 Як першу зустріч
 На світанні,
 Як потиск милої руки,
 Як злам
 В бентежному ваганні,
 Як хміль забутих вечорів,
 Як запах чебрецю і м'яти,
 Як шемріт грозових борів,
 Як сльози вічної утрати,
 Як блиски сонця на росі,
 Як радощів широкі крила,
 Як світ
 В полуденній красі,
 Як мрії легітні вітрила,
 Як ласку материнських рук,
 Як перший крок свій до порога,
 Як грому неспокійний згук,
 Як братню щиру допомогу,
 Як шаблі Кривоноса змах,
 Як вітер
 В степовій погоні,
 Як чайки плач у лозняках,
 Як бунту марева червоні,
 Як віщий Кобзаревий спів,
 Як громове Франкове слово,
 Як міст до зоряних віків,
 Як революції розмову,

Як Леніна буремний жест,
Як Партії незборну силу,
Як почуття, що ти ідеш
Нові долати небосхили...
Її — незміряно багату,
Дзвінку, і ніжну, і завзяту,
Як день сьогоднішній, чудову, —
Люблю, люблю українську мову!

«Повій, вітре, на Україну»

Та пісня — кладка над проваллям часу,
Вузька кладка над материками,
По ній пройде, свою несучи масу,
Найважче в світі горе у безтямі.
Та пісня—пам'ять, спогад, тиха сповідь,
В ній молодість, якій зів'яли крила.
Вона людського болю грізна повідь,
Яка сніги мовчання розтопила,
Для кожного у ній своя розлука,
Своє, колись загублене кохання,
Вона — тремтлива тягива у лука,
Якій стріла зірвалася зарання.
Я чув її в засніженій Канаді,
В Америці машинним божевіллі,
Її співали, наче на леваді,
В червневому зеленому похміллі...
Співали пісню, ні, співали тугу,
Трагедії любові чи народу?!
А вітер віяв крізь холодну хугу,
Крізь відстаней зловісну непогоду.
Ця пісня в невідступному пориві
Настирливим, нев'яучим мотивом
Заглушувала шлягери крикливі
Печальної закличності приливом.
Хоч посилай не посилай ти вітру,
А він не повертає з України,
А він пекучих сліз розлук не зітре,
Тож, замість вітру, пісня хай полине!
Ти вічний лист, лиш на одну адресу,
Українська пісне на усіх широтах!
Лети під українське піднебесся,
Почуй благання,— тільки з поворотом!..

Новий рік на чужині

Тривожить і мучить спогад,
Спогад-легіт чи спогад-торнадо:
Дорога, далека дорога,
Канадського шал снігопаду
Приходить в моє новоріччя,
Засіяне лампочок блиском,
В гірлянди вгорнувши незвично
Засніжені думні ялички.
А думи вгорнулись у смуток,
І кожна примхливо сіяє:
Усе, що давно призабуте,
В розлуці до тебе вертає.
Вертає і ніжне, і хиже,
В печалі, у розпачу криці,
Що обрій неждано пониже,
Мов тінь напівмертвої птиці.
Не має тут значення зовсім,
Що скоро повернеш додому, —
В чужому Новому ти році
Відчуєш життя всього втому.
І маревом зійде зі снігу
Чиясь — не твоя — ностальгія,
Що навіть міцну давню кригу,
Мов лазером, болем прогріє.
Пекучістю тої розлуки,
В якої немає стрічання,
Яка відзивається звуком
Щедрівок прадавніх благанням.
О та ностальгія українська,
Що сотні пісень породила!
Усе вона вбити у силі —
Лиш пісні ніколи не вбила!..

Ностальгійне

Місто в сітях дощу —
І не ждати йому допомоги.
Висне розпачу дух
Над пощербленим бруком тривоги.

Сумно в фарах застиг,
Мов бурштин із далекої ери,
Сонця здавлений крик —
І усе заніміло, завмерло.

Я у сітях дощу,
Мене осінь жорстоко впіймала.
Викуп смутком плачу,
А його їй замало, замало...

Небо з одною зіркою

Небо з одною зіркою
Висне над головою.
Небо з одною зіркою —
Вічно іде зі мною.

Небо з одною зіркою —
Як таємниця воно.
Небо з одною зіркою —
Наче криниці дно.

Небо з одною зіркою —
Виклик законам світу,
Небо з одною зіркою
Мріям моїм відкрито.

Небо з одною зіркою —
Як невідступна тінь.
Небо з одною зіркою —
Вітчизни тремка теплїнь.

Небо з одною зіркою.
З безліччю гроз і хмар.
Небо з одною зіркою —
Життя найдорожчий дар.

Небо з одною зіркою,
Де б я не був, зрина.
Небо з одною зіркою —
Бо в світі вона одна!

Повернення

Знову львівський двірець.
Вже кінець
Повній вражень далекій дорозі.
Я стою на порозі
Свого отчого дому,
На твоїм, моє місто,
Порозі.
Я скидаю з плечей своїх втому.
Я вернувся додому!
Відгули літаки океанські.
На землі ми своїй,
На радянській!
На пероні стою залізничнім,
А в душі чую дальні я кличі
Паровозів...
І роки знов під рейки в знеможі,
Наче шпали, лягають:
Емігранти
У прірву бездонну
Ген за море
Звідсіль від'їжджають
З свого краю
З пожитком одчаю,—
Бо немає тут місця людині
На своїй, на чужій Україні.
Бо немає тут долі
На отім суходолі...
Чую:
Плечі здригнулися в краю недолі,
Заридала земля, застогнала,
Мов вона своїх рідних
Від себе погнала.

Ні, це тільки гуркочуть вагони.
І в душі моїй марево тоне
Лихоліття.
Я об'їхав півсвіта
І знаю:
Землю рідну я маю.
Маю дім.
Щастя в нім.
І ніколи, вже більше ніколи
Лихоліття його не розколе.
Будуть вихритись-витись дороги,
Та не буде в дорогах тривоги,
Що назад не повернуть додому.
Львово мій!
В тебе все мені рідне:
Усміх сонця і гомони грому
Понад Замком Високим,
І твій вічний неспокій,
Дні твої, сни твої,
Хліб і сіль,
Що дають тобі силу.
Бачу:
Місто обійми розкрило!
В ті обійми я лину.
Усміхається місто:
— Мій сину!..

Дума про трьох синів

*Дорогому землякові Петру Кравчуку,
його братам і матері їхній —
трудівниці невсипущій*

За море їде перший син.
За море їде другий син.
За море їде третій син.
Злилося три шляхи в один.

Виходить з хати
Руса мати
Синів в дорогу
Виряджати.
Здається,
З кожною розлукою
Життя від неї
Йде із мукою...
Здається,
Що від сліз вмирала,
Коли синів випроводжала.
І знову, знову
Воскресала,
Як листоношу зустрічала.

З-за моря пише перший син.
З-за моря пише другий син.
З-за моря пише третій син.
Злилися три листи в один.
Ой листи, ви ластів'ятка,
На папері — вістка-згадка.
Вас до серця пригортаю.
Серцем слухаю-читаю...

Чом ви рідко стали йти?..
Де згубилися, листи?..
Мовчить з-за моря перший син.
Мовчить з-за моря другий син.
Мовчить з-за моря третій син.
Нема листів. Нема новин.

Що сьогодні робили,
Що там їли, що пїли,
Чи знайшли там родину,
Наймолодший мій сину?

Та немає одвіту із далекого світу.

Чи є стріха над вами,
Що вам сниться ночами,
Як розігнете спину,
Середульший мій сину?..

Та немає одвіту із чужинного світу.

Хто пере вам сорочку,
Хто співа співаночку,—
Дай хоч вістку єдину
Ти, найстарший мій сину!..

Та немає одвіту із пропащого світу.

Де, синочки ви милі?..
Мовчите, як в могилі.
Так роки за роками.
Що, синочки, із вами?..

Вже не б'ють блискавиці
В груди нашій землиці.
Все у райдугах стало,
Зацвіло-засіяло.
Вам би нині на ниву
Нашу спільну, щасливу.
Вам би втрюх у бригаді,
Як були б вами раді —
Всі б сказали: мої то,
Скільки сили налито —
Аж горять у роботі,
Аж чоло у них в поті.
Ну а як заспівають —
Аж луна котить гаєм.
А мені ж — ясно лине
Це тремке, материнне...

З-за моря їде перший син.
З-за моря їде другий син.
З-за моря їде третій син.
Злилися три шляхи в один.

Виходить з хати сива мати
Синів з дороги зустрічати.
Поїхали парубками,—
Як же їх пізнати?
Стоять сивими дядьками
Сини твої, мати!
Сини тебе не забули —
Облиш голосіння.
Не пропало на чужині
Твоє покоління.

Стели, мамо,
Обрус білий,
Лий вишняк червоний,
Щоб ми всі помолоділи,
Осіддали коней.
Щоб дігнати не дігнати
Літа молодії —
Твої, мамо,
Наші, мамо,
Загублені мрії!
Ти залишишся у пісні,
І ми в ній з тобою,
Бо нікому з України
Не йти в світ з бідною!

А ми, мамо,
Будем в пісні
Вічною журбою...

Латка

Чорною плямою
Крутиться згадка:
Тут, серед лану,
Пришита латка
Швами межі!
Болю клубок,
Поля шматок.
Чорною плямою
Крутиться згадка:
Як відривалась
Та нивка-латка,
Як продавалась,
Як відривалась,—
Що і донині ние межа —
Шрамом прошита його душа.
Чорною плямою
Крутиться згадка,
Наче великий і чорний джміль.
Шукає, шукає—де ж ота латка
Серед безмежних колгоспних піль?!
Нема, мій друже,
Тієї латки.
Нема, мій друже,
Тисяч латок,
Що їх з'їдали
Панські податки,
Які вас гнали
В чужий куток!
Бачиш, хвилює поле безкрас...
То поле спільне твоїх братів.
Лиш в день похмурий
Хтось нагадає

Про час проклятий
Латок-полів.
І розгубились твої сусіди,
Коли на полі ти запитав:
— Де ваші нивки?
Де ваші межі?
Де я із вами тут межував?..—
Що відповісти,
Що їм сказати?
Ти — їх минуле
З бідняцьких літ.
Тебе й сусідів межують, брате,
Світла їх доля,
Твій темний світ!
Чорною плямою
Крутиться згадка,—
Ятрить вона душу,
Кривава латка:
Як там за морем
Поля шматок!
Ферма далека—нервів клубок.
Сила вся м'язів,
Вогонь всіх мрій,
Що приорав
На фермі тій.
Під чорну скибу заглибинив
Усе, чим жив
І що умів...
Чорною плямою
Вирує біль —
Як душу вирвать
Йому звідтіть?..

Гостина

Бідою спогади багаті
Снуються над столом поволі,
І дні далекої недолі
Повзуть, як павуки лапаті,
Які за гостем в чисту хату
Сюди приїхали з чужини,
Щоб нагадать, як без хлібини
Був стіл отой, усім багатий.
Тарілки вкрили скатертину —
І кожна соняшник із казки,
Господар із нової пляшки
Хлюпоче гостеві в чарчину.
Устав той із-за столу строго
І слово мовив до родини:
— Налийте вітру України,
Я задихався вік без нього.
Налийте повен келих неба,
Налийте запаху діброви.
Налийте нашої ви мови,—
І більш — нічого, більш не треба!
Налийте вечорів травневих,
І ранків-досвітків у полі,
І, щоб було мені доволі,
Додайте квітувань вишневих.
Хоч краплю свого щастя дайте!
І, замість пива того з діжки,
Хлюпніть ви молодості трішки
І мрії, мрії наливайте!..

Коріння Василя Курилика

Він славу знав. Одчай пізнав і муку,
Жах пустоти, невіри манівці,—
Носив з собою не свою розлуку:
Розлучені з дідами Борівці!
Він їх шукав у світу коловерті
Так, як натхнення щонайвищу мить.
Митець згорьований кредит просив
 у смерті,
Щоби на землю предківську вступить,—
Щоби прийти і барви в неї взяти,
Євшаном-зіллям оповить мольберт:
Як вперше йшов етюди малювати,
Так в поле буковинське йшов тепер.
Схилювся й впав у вересневе зілля,
Що рунилось в неораній стерні:
— Повідай, земле, чи прибув звідсіль я,
Відкрий всю правду, дорога, мені!..—
А пахощі бентежні та п'янливі
В прасон, в прамрію, в прабуття несли.
Він був таким безпомічно-щасливим,
Якими діти бути лиш могли.
Він повертався в третє покоління,
У колисковий призабутий край,
Що майорів невпійманим видінням,
Немов дражнився: — Ти мене впіймай!..—

Програмували генетичні коди
Чи просто серце повеліло так:
Шукав себе і свого не для моди,
А як гнізда шукає кожен птах,
А як зерно шукає собі ґрунту,
Щоб колосом із нього прорости,—

Нема без роду талану й таланту —
Безплідний ти, коли безрідний ти!
Хлоп'я підбігло: — Дядьку, що ви, хворі?..
Що з вами?.. Лежите серед полів...
— О ні! Я свій шукаю корінь.
Він тут! Навічно тут! У цій землі!..

Сумні монологи Василя Курилика

Ц и к л

1. НІЧНА ДОРОГА

Дорога у ніч... безкінечна дорога,
А може, це шлях, що веде із життя?..
Лиш білої смуги уривчатий стогін,
Обабіч усе — чорнота, пустота...
Стовпи придорожні — літа, що минають,
Тонесенький провід надії єдна.
Не гасячи фар, виповза з небокраю
Зустрічного руху примара жахна.
Проскочити хоче із темені в темінь
Осліплене світлом дрібненьке звіря;
І є щось фатальне в пейзажній цій темі,—
Так ніби осліплений ти або я...

2. ПОКИНУТИЙ ПЛУГ

Чи знаєте ви, як умирає плуг,
Покинаний плуг у снігах серед прерій?..
Стоїть серед ночі, як марево-дух,
Стоїть, як скелет із далекої ери,
Ніхто не підійде, не візьме чепіг,
Нікому не треба іти на орання.
Чи плуг від знемоги на полі поліг,
Коли борозна простяглася остання?..
О скільки землі він собою підняв,—
Коли би все скласти, зложити докупи,
Напевно, врожай невеликих держав
Наоране ним за весь вік не окупить.
Його лемеші лід в собі заховав,
Щоби не дай бог борозна не зігріла,—

А в нього, можливо, душа ще жива,
Морозом не вибита з мертвого тіла!..
Навколо іскряться блакитні лани
І місяць розсіює блисків пшеницю...
Тремтлива весна десь приходить у сні,
А плугові більше нічого не сниться.
Господар його... Де господар його?!
А може, він також десь там замерзає...
Як пусто і сумно в тім світі тривог
Під небом, що висне холодним відчаєм!..

3. СМЕРТЬ КУРЯЧОЇ ЛЮДИНИ

Вили койоти — степові вовки.

Помирав Іван Бабич, фермер.
Помирав Іван Бабич, вдівець.
Помирав Іван Бабич—на прізвисько Чікінмен
(а по нашому — Куряча людина).
Велике ліжко дихало холодом.
Воно забуло давно буяння молодості.
Натягував Іван зелену ковдру на себе —
а це було поле його,
зелене, мов ті мрії, що зів'яли.
Але воно було, ще було зеленим —
таким, якому колись уперше він сказав:
— Поле! Ти — моє!..—
Він тягнув до себе, на себе поле.
Він хотів накритись полем.
Він хотів заховати в його зелену щедрість,
в озиминову прохолоду своє життя,
що погасало.

...І прийшли до Івана Бабича білі янголи,
білі янголи — кури його.
Обступили зелене ліжко,
щоб відспівати відхід з грішного падолу
свого повелителя.

(Кури стають янголами,
коли вмирає їхній господар.
Той, хто давав їм зерно і воду.
Той, хто вже на поріг не стане,
не покличе їх.
В голодних курячих душах
виростають неоперені золоті крильця
їхнього курчачого дитинства.
Вони безпомічні, як їхній Курячий бог.
Чікінмен. Куряча людина).

...І благовісно кудкудакали янголи-кури,
що обступили на лану зеленим
ліжка господаря свого
Курячого бога. Чікінмена. Курячу людину.
Івана Бабича.

Дивилась на нього з материнського образка
мати божа
і всміхалась сумно,
бо ж вона благословляла його,
коли від'їжджав за море,
щоб стати Курячою людиною з Івана
Бабича

(...вили собаки...).

Він тулився до подушки,
як до материнської долоні.
Тягнув на себе, до себе лан зелений,
аби захватись під ним, аби накритись ним.

...І прийшов Чорний півень.
Чорний півень — смерть.
Закукурікав, покликав Івана Бабича —
Курячу людину в курячий рай,
де не треба думати про хліб насущний
для себе і янголів-курей.

Утікав Іван Бабич від кукурікання
Чорного півня
під зелений лан — ковдру зелену, —
єдине чистилище — далі втікати не мав
сили.

...І всміхались з відра непродані помідори,
як думи непродумані, як його нездійсненне
життя.

Іван Бабич хотів висповідатись,
але його не слухали янголи-кури.
Кукурікав навіжено Чорний півень.
Вили койоти у безгомінній прерії.

І почулися Івану Бабичу на прощання
з тим курячим світом гіркі слова:
«Жнива минули, літо закінчилось,
а ми не врятовані...»
Загуркотіли двері пустої стодоли,
в якій стояла колись домовина дружини.
Вили койоти.
Кукурікав Чорний півень.

Іван Бабич останнім зусиллям
вповз під зелену ковдру.
Заспівали янголи-кури:
— Амінь!..

Едмонтонським друзям

Мене обпікає канадська зима
Вітрами із прерій і пуш,
Мене обпікає канадська зима
Сльозами загинулих душ.
Не вітер голосить у білій п'їтїмї,
Не валить буран-снїговиця —
Дїди і батьки, матерї із дїтьми
Лягають на землю грудьми,
Хоча би землею зігрїться.
Вони — ці замети,
Вони — ці куці,
Що поруч бїжать з колїєю —
В вагон, у бидлятник,
Назад їх впустїть,
Вернїть на Вкраїну з сїм'єю...
Їх кинули тут,
На пустельний гомстед *:
На, маєш, небоже,
Негоже комусь!
Ти, кажуть, як бджїлка,
Збирай собї мед —
Утверджуй в Альбертї
Залишену Русь!
Вагони відходять
Із свистом глузливим —
Тут маєш ти жити
І бути щасливим!
Вони на колїнах по шпалах повзуть.
А вїхола студить
Їх страдницьку путь.

* Гомстед — ділянка землі (англ.).

Ніхто не почув,
Як волали до бога.
Мовчала залізно
Залізна дорога!
Мов привиди, десь там
Снували буфало *.
Щось вило далеко
І близько лякало.
Вони ж емігранти —
В пільмі-сніжениці
Чекали на чудо
Чи смерть в чужениці.
Мене обпікає канадська зима,
Мене обплітає отруйливий плющ.
Сльозу я стираю
З очей крадькома, —
А жахи повзуть із заметених пуц.
В мерзлоті камінній,
У грудді твердім
Громада кротами
Гризе собі дім.
Ніхто з них не думав:
Землянки поріг
Для веж хмарочосних
Фундаментом ліг.
Ніхто з них не думав,
Ніхто не гадав,
Що долі своїй він
Тут яму копав,

* Буфало — бізони (англ.).

Щоб з неї підняться,
Пустити коріння,
Яке проростає
З дрібного насіння,—
Щоб кроною-гіллям
До неба звестися...
Та це вже пізніше.
А зараз дивися
І в серце вбирай —
Вони емігранти.
Не їхній це край!
Далека Канада,
Завійна зима.
Були піонери.
Дивлюсь — і нема.
Навколо замети.
Буксує машина.
Питаюся друзів:
«Де ваша родина?
Куди ж подівались?
Хто міг їх змести?!»
І хтось з них говорить:
«Тут буде музей,
Як згадка болюча
Про наших людей...»
А віхола крутить,
Сплітає хрести...
Було і минуло,
Було і нема.
В заметах Канада.
Далека зима.

Слово до земляків-туристів з Канади

У час, коли у космос линуть
Радянські наші кораблі,—
Далекий шлях ще на Україну
Лежить з канадської землі...

Та ви його здолали, друзі,
Не гості наші, а брати,
Ви з серцем ятріючим в тузі
Прийшли на юності мости.

О, ці мости ці калинові,—
Де ваші молоді літа
Спинились, змовкли на півслові,
Мов виросла гора крута...
Бо гнала вас біда в дорогу
З-під стріхи рідного села —
Лиш доля блукачів убога
Із вами, як багаж, пливла...

Везли ви руки роботящі,
Везли свій ум, свої серця,
Везли в провалля шахт.
У хащі,
Ви — невсипущі,
Ви — трудящі,
Роки везли свої найкращі
Ви капіталові у пащі,
У муку-тугу без кінця...

Знайшли ви щастя? — не питаю...
Але Канада вас знайшла.
Із мачухи — своєю стала,

Дітьми своїми нарекла.
Бо ж піт і кров вона всотала.
У боротьбі — своєю стала,
Хоча й чужиною була!
І от ви знов на Україні,
Прийшли на юності мости,
Вони ж — немов веселка нині,
Якій немеркнуче цвісти!..

Лише одна є Україна —
Радянська, трудова, єдина.
Одна зірниця світова,
Одна Тарасова родина
В труді завзятому жива.

В усіх нас серце українське,
В усіх єдиний гордий дух,
Нам обрії майбутні близько,
Народ нам кожен — добрий друг.

Одна в нас мова солов'їна,
Одна нас пісня окриля,
І мати — славна Україна
В житті завжди благословля!

Як віти дуба вікового,
Ми діти кореня одного!
І в нашій вольній, щедрій хаті
Майбутнього будуєм світ.
Ми, що свободою багаті,
Шлемо братерський вам привіт!

Ніагара

1.

Це так прекрасно, що страшно.
Це страшно так, як у сні.
Вода тебе зачлюпує.
Вода тебе несе.
Вода нестримна.
Люта. Холодна. Вода.

Н і а г а р а !

Сон чи ні?

Її не заялозити мільйонами очей

туристів,

Жадібними поглядами цікавих

І скляним зором снобів.

Її не доведеш до істерики клацанням

фотоапаратів.

Вона — не музейний експонат,

Який не чіпати руками.

Вона — диво.

Кажуть:

Восьме диво світу

(Сім попередніх шукайте

в енциклопедії).

Може,

я поставив би її на перше місце,

Якби вона була в краю моєму.

Але...

Варто подумати про порядок нумерації

чудес.

Н і а г а р а !

Здається, в серці,

В аортах кров гуде, переливається

В найвищі життєві точки зриву емоцій:

У час любові,
У час ненависті,—

Н і а г а р а !

Здається, так гнівається народ.
Так він лавиною пада, коли карає.
Бережіться його гніву!

Н і а г а р а !

Слова немовлені.
Пісні недоспівані.
Погляди, що спалахнули і згасли.
Мрії нездійснені,
Сни невиснені.
Спомини забуті.
Згадки непригадані.
Сміх невисміяний.
Сльози невиплакані.
Вічна причина
І наслідок вічний.

Н і а г а р а !

Так думав я, коли дививсь
На малий гук у Карпатах,
На мікро-Ніагару,
На водограй лісових мавок,
І спалахом вставало дитинство,
І водоспадики, зроблені моїми руками
На першому весняному струмочку,
Як тільки забриніли води,—
І другий спалах —
Маленький кораблик, зроблений моїми
руками,

Долає поріг-водоспад,
Також зроблений моїми руками.
Так і в серці в мене Ніагара,
Створена мною самим,
По якій пускаю кораблик моїх думок.
Правда, я ще можу свою Ніагару —
Серце поета —
Послати в розбурханість вод.
Мені, незважаючи на ліричне звання,
Несерйозно доводити коханій почуття,
Кидаючись з кам'яного порога
В бочці з-під бензину...

Н і а г а р а !

Ми творимо сотні таких, як ти,
Сідлаючи ріки в стремена гребель.
Але ти — диво природи.
І нас, дітей двадцятого віку,
Завжди чаруватиме
Невимушеність першотворіння.
Ми дуже скромні —
Мрійники великих буднів,
Будівничі великих будов.

2.

Н і а г а р а !

Тисячоліття стоять поруч
І насміхаються з бутафорських кебів
І настирливого дзижчання вертольотів.
Тисячоліття мудрі.
Хитрі. Мовчазні.

Тисячоліття не люблять базікати.
Вони підводять до мене старого
індіанина,

І він шепоче мені,
Показуючи на веселку,
Що повисла семибарвним усміхом
Над сірим сріблом ревучих вод.
— Слухай, блідолиций брате!
В твоїх очах є щось таке,
Як у тих,
Кого ми щадили у нашій пущі,—
Людей з піснями,
Людей в баранячих кожухах...
— Це були мої предки,—
Перериваю я його.

— Не знаю,— продовжує він,—
Але очі твої кажуть, що ти з їхньої
землі.

Слухай мене!
Слухай... Веселку бачиш?..
— Бану...
— Врятуй її!..—
Я дивлюсь на старого індіанина
очима божевільного:
— Врятувати веселку?..
Що ти, старий... Вона безсмертна,
як всесвіт,
як усміх дитини,
як біль у м'язах після праці,
як солоний смак поту,
як мрія, як праця,

як радість, як молодість,
як щастя і горе,
Вона — семибарвність життя.
Семиосяйний Лук,
Тятивою якого Земля,
А стрілою — Краса!
— Замовкни! — сказав старий індіанин.—
Сьогодні мої відважні скаути-розвідники
дїзнались

(Він перейшов на шепіт,
Що злився з шумом водоспаду),—
Сьогодні Темрявоносець
Хоче вкрасти Веселку
І переплавити її семицвіття на чорне,
Випрямити її лук,
І чорну,
як душа Темрявоносця,

Веселку
Поставити обеліском свого
честолюбства,

А ти знай,
Що Веселка Великого Гуку —
Ніагари —

Це Веселка Вічності.
Стане вона прямим чорним стовпом —
І обвугляться всі її посестри-райдуги
На всіх озерах,
На всіх ріках,
На всіх морях...
Чуєш?

Не дай переплавити семибарвність
Райдуги райдуг,

Не дай випрямити Лук,
Тяговою якого Земля,
А стрілою — Краса!

Все.
Більш нічого.
Старий індіанин зник.

Н і а г а р а !
Веселка — Лук.
Тягива — Земля.
Стріла — Краса.
І пливе кораблик моїх сумнівів
По моїй власній Ніагарі,
Створеній в глибині серця...
Індіанина нема.
Реве і шумить Ніагара.
Видно, так давно колись
На порогах
Ревів і стогнав Дніпро.
Але що це?
Завирувало небо —
І пливуть мільйони веселок з моєї
України:
Летять, як журавлі-веселики.
З поліських озер,
З Каховського моря,
З дніпровських лиманів,
З Чорномор'я,
З карпатських гуків-водоспадів,
З невеличкої річки мого дитинства
З незрозумілою назвою Стриб.

Летять журавлі-веселики
Сюди,
 до Веселки Вічності,
Врятувати безмежну вірність
Непокірності.
Летять веселки з України.
Кожна — Лук.
Тятива — Земля.
А стрілою — Краса правічна.

3.

Н і а г а р а !
Індіанин давно зник.
Небо сяє мільйонами українських
 веселок,
Поруч зі мною Запорожець-характерник:
Здається, не він говорить,
А бандури переливаються
Гомоном бурхливої історії мого
 народу.
А де звук бандур
І де шум Ніагари —
Не розібрати.

А Запорожець-характерник говорить:
— Десь за каравелами Колумба
Чайки легкокрилі,
Чайки козацькі,
Що у вічному блуканні,
У вічних мандрах
В далекі краї занесло...

Кажеш,
Це не записане в історичних книгах,
Можливо...
Зникли чайки козацькії,
Чайки легкокрилі
В тумані забуття,
І нема могил-курганів
Над білим тілом козацьким
Друзів-побратимів моїх,
Що море-океан здолали,
Лише я іду сторіччями,
Як дорогами велелюдними, —
Так мовив Запорожець-характерник,
Стоячи поруч зі мною,
А над нами було чуже небо
З мільйонами українських веселок.
І ще мовив Запорожець-характерник:
— Я вічний, як друзі мої:
Як Одисей отой грецький,
Як Летючий голландець,
Як Агасфер-блукач.
Я скрізь і ніде
Сновидим Привилом.
Я — дума. Я — казка.
Я — дорога без початку і кінця, —
Так мовив Запорожець-характерник.
І, наче крила, розвіявши кирею, зник.
Захвилювались тумани.
Забриніли бандури,
А може, Ніагара шуміла.
І веселки, українські веселки
Кружляли в чужому небі.

4.

Н і а г а р а !

Обірвались всі звуки. Тихо.

Біля мене Темрявоносець з чорною
душею.

Темрявоносець — ультиматум.

Темрявоносець — заперечення.

Його душа безлика, як зло.

Може, вона й не чорна.

Але у семицвітті звичайним зором

Не побачиш чорного кольору...

І тому, видно, нарекли ми те

Чорним,

Що не радість,

не мрія, не труд,

не молодість,

не пісня, не щастя!

Одне горе буває чорним, і то не
завжди,

А лише тоді,

Коли воно породжене злом.

Буває горе, породжене Веселкою.

Це — закон. Це — буття.

Так було. Так є. Так буде.

Навіть тоді, коли зло вмре на Землі.

5.

Говорить Темрявоносець:

— Я — вічний!

Я — правічний!

Я — в кожному атомі,
 Якого торкнувся.
 Я — первородний.
 Я — зло,
 Але не пізнання.
 Я те, що смерть.
 Я те, що жорстокість.
 Насилля, гниття, тьма.
 Пекельне дно. Атомний гриб.
 Піч Освенціму і хрест ку-клукс-клану.
 Я — Темрявоносець.
 Я — жадоба влади.
 Я — божество.
 Моя чорна душа дзвонить золотом,
 Я гаманець лихваря.
 Я заберу Веселку з Ніагари.
 Я всі веселки з неба здеру,
 Випрямлю їх, переплаваю їх.
 Поставляю обеліском чорним
 свого торжества.
 Ха-ха!
 Обеліском чорним
 веселки, райдуги...
 Лісом димарів
 безруких, безоких,—
 жахних монументів апокаліпсису.
 Ха-ха!
 Кожен димар без вогнища —
 Чорний усміх моєї чорної душі.
 Веселкам не бути Луками семисайними,
 В яких тятива — Земля,
 А стріла — Краса!

Не бути!
Так мовлю я,
Темрявоносець.—
Мені ж чувся скрегіт пекельний.
А може, це Ніагара об каміння
скреготала.

В цей час все нові та нові
Ключі журавлів-веселиків,
Веселок всього світу
Пливли з-за обріїв
І кружляли в небі,
Як камінці різнобарвні
В дитячій забавці-калейдоскопі,
Яку потрясала рука Доли!

6.

Н і а г а р а !
Рука Правди натягує тятиву — Землю.
У її руках — Лук семибарвний,
Стріла — Краса,
Націлена в кожне серце.
Не прикривайте його панцером
глупоти!
Відкрийте свої серця стрілам веселок!
Темрявоноско,у,
Тебе вб'ють ті стріли!
До мене підходить Запорожець-
характерник.
До мене підходить старий індіанин.
— Дивись на небо! — кажуть.
— Дивись на небо! — кажуть.

І я німію.
Я свідок таїнства таїнств
Веселки всього світу,
Веселки моєї країни
Здіймають з-над Ніагари
Веселку Вічності.
І несуть її на своїх крилах.
Кудись...
Кудись...
Кудись...

7.

Ніагара без веселки!
Тільки Темрявоносець
Розп'явся на кам'яному порозі підкови
водоспаду.
— Не дам! — кричить. — Не дам! —
Але регоче Ніагара.
Регоче.
Божевільна від розлуки з Веселкою.
Телетайпи всього світу передають:
«Оголошується розшук Веселки
з Ніагарського водоспаду».
— Хай шукають! —
шепоче мені Запорожець-характерник.
— Її один кінець
на маленькому гуці в Карпатах,
А другий — в серці твоєму. Хай
шукають...—
Індіанин додає:
— Бережи її, блідолиций брате!

Бережи...—
 Я їду по Ніагара-Фолс
 Біля мосту з написом:
 «Пішки до Америки».
 їду —
 І ніхто не знає,
 Що один кінець Веселки Вічності
 В маленькій Ніагарі мого серця,
 А другий —
 Там, в Карпатах,
 У маленькому гуку,
 Водограї лісових мавок...
 Мені пропонує японський сувенір
 Бутафорський індіанин
 в шоломі з індієських пер,
 А нащадок людей в кожухах
 Хочє за півдолара
 Вирізати з картону мій вечірній профіль...
 Тільки Темрявоносець
 Розіп'явся на підкові Ніагари
 І хоче стукнути лобами
 Два береги.
 І регоче божевільна від розлуки з
 Веселкою
 Ніагара.
 А на березі засвічують пародію на неї.
 А десь летять міради стріл,
 Пущених з Лука семисяйного,
 Тяги́ва якого — Земля.
 А стріла — Краса.
 Відслоніть серця!
 Хай влучають в них стріли Веселок!

Поема про вічну надію

1.

Хай у світ полине пісня,
Пісня-дума про Рієля,
Про Луї-Давіда того,
Що підвівся богом битви,
Богом правди і надії,
Хоч, здавалося б,
 чужинець,
Рідним став для прерій вільних,
Рідним став для людю всього
Індіанів та метисів!
Хай в озерні тихі ночі
Йде по місячних доріжках
Пісня-дума про Рієля,
Що під знаком Гайявати
Став на битву на нерівну,
Лави друзів об'єднавши,
Що в похід йшов з Імазісом,
Із нащадком Понтіака!
І про люльку-калумета,
Що по колу йшла в вігвамі,
Коли никли люті чвари
Між племенами індіців,
Ту, що всі на мир курили,
Помсту кровну позабувши,
Лише зайдам загребущим,
Псам зрадливим не давали.
Бо не може бути миру
Між вогнем і між водою;
Бо не може бути згоди
Між орлами і вужами;
Можна втратити здоров'я,
Можна втратити достаток,

Можна друзів розгубити
І родину поховати,—
Стати круглим сиротою,
Стати бідним сиротою,—
Але можна тоді жити,
Долу зір не опускати!
Коли ж честь свою загубиш,
Коли гордість поховаєш
І дасися полонити,
Свою гідність розтоптати,—
Так тоді навіщо жити,
Щоб, як скунс, душа нікчемна
В інші душі проникала
Запахом своїм смердючим!
— Так тоді навіщо жити? —
Запитав Ріель сміливий
Непокірних побратимів
Перед битвою важкою,
Перед лютою війною,
Що останнім змагом стала
Для людей з орлиним зором,
Для людей з орлиним серцем.
Хай полине пісня слави
І розкаже всьому світу,
Як вмирав Ріель хоробрий,
Коли зрада подолала
Бунт червоний, бунт індіців
І братів — стрімких метисів,
Хай розкаже про надію,
Що ніколи не осліпне.

2.

Бубни б'ють, волають бубни,
Оповісники пузаті,
Кличуть, щоб ішли на площу
Всі, хто тут живе в Ріджайні:
— Будуть вішати Рієля,
Вчителя, що зрадив білих,
З індіанами збратавшись
І на бунт їх підійнявши.
На помості дерев'янім
Шибениць схилились шиї,
А на них висять петлею
Смерті чорні аксельбанти.
Це фельдмаршалу Рієлю
Королева надіслала
Вияв милості найвищий
Від британської корони.—
Бубни б'ють, волають бубни,
Оповісники пузаті,
Всю Ріджайну підіймають
І скликають всіх на площу:
— Хай не стане нині сліду
Того клятого француза,
Що від бога відцурався,
Свого племені відрікся.
А по тому вряд повісим
Всіх вождів червоношкірих,
Всіх поплічників Рієля!
Та нехай раніш побачать,
Як їх вчений брат одягне
Королівські аксельбанти;

Як в повітрі затанцює
Танець бойовий останній,
То не буде помсти зовсім,
Як на глум не можна взяти
Свого ворога, що гордий,
Хоч і скручений мотуззям.
Хай вдивляються, хай бачать,
Як Ріель скона ганебно,
А із ним — уся надія
На пробудження повстання.
Смерть Ріеля — смерть надії,
Сутінь вічна для вояки.
На неволю це завдаток
Безпросвітну, безконечну,
Так дивіться ж ви, червоні,
Як ваш білий вождь вмирає!..
Та дивись ти, Імазісе,
Ти — нащадку Понтіака! —
Бубни стихли, заніміли,
Тільки вогнища палають
Та криваво на багнетах
Умирають ранні зорі.
І мовчазні полонені —
Наче небо в передбур'ї.
Тільки громом вже ніколи
Не розірветься шалено...

3.

— Дайте люльку закурити,
Дайте мого калумета! —
Імазіс отак промовив,

Вождь вродливий і сміливий.
Засміялись офіцери:
— Що ж, кури останню люльку,
Бо в останньому бажанні
Не годиться відмовляти.—
Імазісе, що ти робиш?..
Чом всадив ти калумета
В жар вогненний, в жар пекельний,
Нащо люльку розпікаєш?..
Імазісе, що ти робиш?..
Чом палають твої очі,—
Ти ж уже стоїш на стежці
У Країну Вічних Ловів!
— Можна випалити очі,
Можна зір свій погубити,
Але бачити я буду
Мрії оком, зором думки.
Буду бачити усе я,
Що люблю, за що борюся,—
Те, що казкою дитинства
Колихає сни вояцькі.
Буду бачити озера
У досвітньому тумані,
Що пливуть серпанком в далеч
По лугах і по долинах,
Буду бачити я зорі,
Що у пралісі правічнім
Не дадуть зблудити з шляху,
Коли йдеш на лови звіра.
Свій вігвам — гніздо орлине,
Де ростуть сини-орлята.
Всіх побачу, розпізнаю

По ході, по сміху їхнім.
Скво свою — таку прекрасну,
Як тоді, коли уперше
Я зустрів її на стежці,
Наче сарну полохливу,
І вона була прекрасна,
Як ім'я її чарівне —
Жінка Ранку Весняного,
Скво, любов моя єдина!
Ти мої кохала очі —
Їх уже не буде в мене...
Полюби ж тепер ти спогад,
Що сльозу твою осушить.
Буду бачити усе я
Аж до смертної хвилини, —
Трупи хижої навали,
Скальпи зайд рудих заморських.
Буду бачити всі битви,
Поединок наш смертельний,
Спалах вогнища ясного —
І вождів на раді дружній.
Як єднались ми й метиси,
Всі з-під знаку Гайявати,
Як ішли, щоб рідну землю,
Прерій простір, пущ привілля
Назавжди своїм назвати.
Буду бачити моговк мій,
Що ворожу дробить шию,
Непощадний і жорстокий!
І завжди, до смерті часу,
Буде, мов ясне видіння,
Вчитель з духом Гайявати,

Наш Рієль, наш вождь відважний.
Буде він живим стояти
Перед оком думки й мрії,
Він — надія непогасна,
Вічне вогнище повстання!

4.

Імазісе, що ти робиш?..
Нащо взяв ти калумета
І розпik, немов жарину,
Ні, не будеш ти курити...
Що ти робиш! Що ти робиш?!
Сонце гасиш... Сонце гасиш...
Свої очі випікаєш,
Сам собі ти сонце гасиш...
Біль червоний. Біль вирує,
Імазіса розриває.
І безокий він гукає,
Танець радості танцює:
— Ні, Рієль живий, не вмере він,
І надія буде жити
Образом його яскравим,
Вічносяйно-непогасним!
Не радійте, пси зрадливі,
Що на глум взяли нас нині,—
Можете усіх заставить
Танець ваш затанцювати
На мотузці, що за шию
Обійме, як вас багатство,—
Але вмерти без надії

Ви заставить нас безсилі!
Хай ми підемо всі разом
У Країну Вічних Ловів,
В рідних преріях і пущах
Вільний дух не вмре ніколи,
Буде вічною надія
Йти озерними стежками,
І ніколи пісня-дума
Не замовкне непокірна.
Чуеш, брате мій Рієлю,
Смерть надією зборов ти.
Бачу: в сяйві Гайявати
Ти ідеш живим по світі.
— Чую, брате Імазісе! —
Залунало по Ріджайні,
Залунало по Канаді.

... Хоч давно Ріель гойдався
В зашморгу чужинця-ката!

Червоні троянди над Ред рівер

Червоні троянди цвітуть над рікою.

А звати її Червоною. Ред рівер звати її.

Над зеленою берега попоною ятріють червоні плями.

Може, й справді — не стерлись роками ці криваві, ці гарячі плями. Кров червона — в білих, чорних і червоних. Кров однака у людей усіх. Сказано в писанії священнім: проливати кров — смертельний гріх.

Чуєте історії ви сміх:

— Як багатий бідного вбиває — це не гріх!

— Як слабого сильний вб'є — не гріх!

— Як англієць вб'є індійця — ні, не гріх!

Можна сильним всіх вбивати. Всіх. —

Чуєте історії ви сміх?

Червоні троянди цвіли над рікою. А звали її Червоною.

Ред рівер назвали її. Може, тому, що дзеркалом була. В ній бронзова луна дівочого чола.

Дітей в плавбі усміхнене змагання. Облич суворих мідь, що умивались, йдучи з полювання. Весела індіанка — зірка рання. В ній відблиск вогнищ. Слід піроги, що брала птицею пороги. Багрянолисті осені завали. Індійці другом річку звали. Вона ж — пливла. Несла легенди краю Гайявати. Ред рівер. Роду мужнього ріка, яку лиш можна так було назвати: червонохвилею.

Червоношкірою... Пливла спокійно. Стала кривавою ріка.

Ви чуєте, історія сміється і гука:

— Кров пролито в воду дикого народу. Щоб цивілізація жила! Щоб Канада білою була. Щоб навколішках поклоном скоцюрбилася під законом. Земля королеви. Земля короля. Вільна від червоного земля.

Червоні троянди цвітуть над рікою.

Вони виростають з легенди років. Вони колючий червоний гнів. Вони плач землі за минулою Ред рівер — червонохвилею, червоношкірою рікою. Ріка шумить — не зна спокою. І плесо відбива дзеркальне церкви, котеджі і мости. Спокійні вудочки спокійних рибаків, які побачать плотвицю, а не лице віків. З мостів стрибають в воду білі — ті безнадійні та безсилі, а інші білі камінці, перебираючи в руці, кидають їх у хвилі. Бідні білі... Бо в них немає більш роботи. Сміються інші люди білі. Але не хвилі. Колишуться на них мости.

Червоним
Трояндам
Цвісти!

ЗМІСТ

Правдиве слово поета. *Петро Кравчук* 5

1

Пісня туги	19
Присвята	21
Прощання	22
Батьківський заповіт	25
Стерня чужини	26
Канадські співанки	27
Балада про яблунку	29
Монреальська балада	33
Пісні старого лісоруба	37
«Українська пшениця...»	39
«Благословенне будь, зерно!»	40
Реквієм	41

2

Пісня про отчий дім	45
Шумить Україна у Палермо...	46
Шевченковій вербичці	47
«Сірі хвилі, сірі...»	49
«На стерильних полях у чужій стороні...»	50
«Хто плекає квіти...»	51
Весільні сирени	52
Безробітний завод	53
Пісня про вугілля	55
Без вини винна	56
Сліпий	59
Ресторатор-людоїд	62
«Середне щастя»	65

Вітрина цивілізації	68
Притча про забуту колискову	71
«У чужомовнім крутежі...»	73
«Повій, вітре, на Україну»	75
Новий рік на чужині	76
Ностальгійне	77
Небо з одною зіркою	78
Повернення	79

3

Дума про трьох синів	83
Латка	87
Гостина	89
Коріння Василя Курилика	90
Сумні монологи Василя Курилика (цикл)	
Нічна дорога	92
Покинута плуг	92
Смерть Курячої людини	93
Едмонтонським друзям	96
Слово до земляків-туристів з Канади	99

4

Ніагара	103
Поема про вічну надію	116
Червоні троянди над Ред рівер	124

Ростислав Андреевич Братунь
ОТЧИЙ ЗАВЕТ
Стихотворения и поэмы
Издательство «Радянський письменник»
(На українском языке)

Редактор Б. П. Степанюк
Художник М. І. Стратілат
Художній редактор Н. В. М'яковська
Технічний редактор В. В. Чала
Коректор А. М. Голик

Інформ. бланк № 1277

Здано на виробництво 20. 04. 81. Підписано до друку 17. 06. 81. БФ 22204. Формат 70×90/32. Папір для глибокого друку. Хоменківська гарнітура. Високий друк. 4,0 фіз-друк. арк., 4,68 ум.-друк. арк., 4,97 ум. фарб.-відб., 4,63 обл.-вид. арк. Тираж 8000 пр. Зам. 587-1.

Ціна в оправі 95 к.

«Радянський письменник», 252133, Київ-133
бульвар Лесі Українки, 20. Львівська книжкова фабрика «Атлас», 290005, Львів-5, вул. Зелена, 20.

Братунь Р. А.

Б87 Батьківський заповіт: Поезії.— /Передмова П. Кравчука.— К.: Рад. письменник, 1981.— 127 с.

«Батьківський заповіт» — це своєрідний літопис українського радянського поета про вихідців із Західної України, які в роки неволі емігрували за океан, про інтернаціональні зв'язки й класову солідарність людей різних національностей. В книзі глибоко розкривається почуття суму канадських українців за своєю прама-тір'ю — Україною.

70403—094
Б М223(04)-81 БЗ.15.15.81. 4702590200. У2

1871

